

Starptautiskā konference
“Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi VII”

KONFERENCES REFERĀTU TĒZES

Valmieras muzejs, 2021. gada 12.–13. novembri

International Conference
“Scholarly Readings of Young Historians VII”

ABSTRACTS

Valmiera Museum, 12th–13th November 2021

Rīga: LU, 2021

Anotācija. Starptautisko konferenci “Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi VII” rīko Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts un Valmieras muzejs, sadarbībā ar Vītauta Dižā Universitāti Kauņā, Lietuvas Vēstures institūtu un Tartu universitātes Vēstures un arheoloģijas institūtu. Konferencē jau septīto gadu piedalās jaunie pētnieki, kuru interešu loks aptver ar vēsturi saistītas tēmas visplašākajos kontekstos. Šogad lasījumiem pieteikti 28 referāti, kuri pamatā aplūko dažādus vēstures aspektus no 15. līdz 20. gadsimtam. Referātu autori pārstāv Latvijas Universitāti, Tartu Universitāti, Vītauta Dižā Universitāti, Latvijas Mākslas akadēmiju, Daugavpils Universitāti, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmiju, Tallinas Universitāti. Konference tiek organizēta un šis tēžu krājums sagatavots VPP “Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai”, projekta Nr. VPP-IZM-2018/1-0018 “Indivīda, sabiedrības un valsts mijiedarbība kopējā Latvijas vēstures procesā: vērtību konflikti un kopīgu vērtību veidošanās vēsturisku lūzumu posmos” ietvaros, sniedzot iespēju jaunažiem pētniekiem gūt pieredzējušu vēsturnieku ieteikumus un atbalstu.

Annotation. “The Scholarly Readings of Young Historians VII” are organised by the Institute of Latvian History of the University of Latvia and Valmiera Museum, in co-operation with Vytautas Magnus University in Kaunas, the Lithuanian History Institute and the Institute of History and Archaeology of Tartu University. For the seventh year young researchers, whose reports involve topics related to the history in the broadest possible contexts, are taking part in the conference. This year, 28 reports have been submitted, mainly focusing at various aspects of history from the 15th to the 20th century. The authors represent the University of Latvia, the University of Tartu, Vytautas Magnus University, the Art Academy of Latvia, the Daugavpils University, the Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music, the Tallinn University. The conference is organised and this collection of abstracts is prepared in the framework of the State Research Programme “Latvian Heritage and Future Challenges for the Country’s Sustainability”, project No. VPP-IZM-2018/1-0018 “Interaction between the individual, the society, and the state in process of the history of Latvia: conflicting values and formation of shared values during historical turning points”, thus providing young researchers the opportunity to get advice and support from experienced colleagues.

Konferences rīcības komiteja/Conference Organizing Committee: Kristīne Beķere, Ginta Ieva Bikše, Ilze Boldāne-Zeļenkova, Rūdolfs Brūzis, Anita Čerpinska, Eva Eihmane, Uldis Neiburgs, Alberts Rokpelnis, Liene Rokpelne, Gvido Straube, Guntis Zemītis

Krājuma sastādītāja: Ginta Ieva Bikše
Angļu val. redaktore un tulkotājas: Antra Legzdiņa un Eva Eihmane
Tehniskā redaktore: Elita Egle

© Tēžu autori, 2021
© Latvijas Universitāte, 2021
© Valmieras muzejs, 2021

SATURS

Beāte Orlova	Livonijas kara kā Dieva soda interpretācija Baltazara Rusova Livonijas hronikā (1578–1584)	6
	Interpretation of the Livonian War as God’s Punishment in Balthasar Russow’s <i>Chronica der Provinz Lyfflandt</i> (1578–1584)	
Justina Šumilova	Baznīca un sabiedrība Vilkijas draudzes teritorijā laikā no 16. gadsimta otrās puses līdz 17. gadsimta beigām	8
	Church and Society in Vilkija Parish from the Second Half of the 16 th Century to the End of the 17 th Century	
Elis Pärn	Baltvācu muižniecības aizmirstās koka muižas un to izpētes perspektīva. Arhitektūras rokasgrāmatas un traktāti Igaunijā 1700.–1850. gadā	10
	Forgotten Wooden Manor Houses of Baltic German Nobility and Their Research Perspectives. Architectural Handbooks and Tractates in Estonia during 1700–1850	
Nijolė Vailionytė	Bērnu neesamības fenomena izpēte Lietuvā: no avotiem līdz zinātniskiem pētījumiem	12
	The Childlessness Phenomenon Research in Lithuania: From Sources to Scientific Studies	
Dominykas Juskys, Rasa Zozaite	Lietuvas un Baltkrievijas neatkarības pasludināšana 1918. gadā: salīdzinoša analīze	14
	Declaration of Independence of Lithuania and Belarus in 1918: A Comparative Analysis	
Alberts Rokpelnis	Lielās depresijas ietekme uz šlāgeru izdevējiem Rīgā (1929–1933)	16
	The Impact of the Great Depression on Hit-Music Publishers in Rīga (1929–1933)	
Evaldas Vilkončius	Inženiera un arhitekta Kārļa Reisona projektētās ēkas Lietuvas mazpilsētās	18
	Architecture of the Buildings Designed by Engineer-Architect Karolis Reisonas in Smaller Lithuanian Towns	
Akvilė Kabašinskaitė	Francijas Komunistiskās partijas laikraksta “ <i>L’Humanité</i> ” viedoklis par Lietuvu 1944.–1948. gadā	20
	View on Lithuania of the French Communist Party’s Newspaper <i>L’Humanité</i> , 1944–1948	
Rita Ļeģčiļina-Broka	Baltijas Tekstilmākslas skola. Latvijas, Lietuvas un Igaunijas tekstilmākslas salīdzinājums ainavas attēlojuma kontekstā	22
	Baltic Textile Art School. Comparative Analysis of Landscape Representation in Latvian, Lithuanian and Estonian Textile Art	
Miglė Lapėnaitė	Sieviešu loma bruņotajos konfliktos: pagātnē un šobrīd	24
	Women’s Roles in Armed Conflicts: Past and Present	

Liberta Stoma	Viduslaiku Rīgas pilsētībūvniecība un arhitektūra Ritas Zandbergas skatījumā Urban Planning and Architecture of Medieval Riga through the Prism of Rita Zandberga	26
Rūta Bruževica	Hanzas vēsture Latvijas muzejos kopš 1991. gada Hanseatic History in Latvian Museums since 1991	28
Anna Anita Cīrule	Ikdienas dzīve kā pētniecības pieceja pilsētu vēstures izpētē: Jūliusa Dēringa un Jelgavas piemērs Everyday Life as a Research Approach in the Study of Urban History: The Example of Julius Döring and Jelgava	30
Ieva Kalniņa	Kokles modernizācija Latvijā starpkaru periodā Modernisation of the <i>kokle</i> in Latvia during the Interwar Period	32
Marina Solovjova	Naudas sistēma viduslaiku Livonijā (15. gs. – 16. gs. vidus): strīdu objekts vai zemju saliedēšanas līdzeklis? Monetary System in Medieval Livonia (15 th to Mid-16 th Century): A Source of Conflicts or a Land Consolidation Instrument?	34
Margarita Novikova	Rīgas arhibīskapijas domkapituls un koadjutora jautājums 1555.–1557. gadā The Cathedral Chapter of Archbishopric of Riga and the Issue of Coadjutor in 1555–1557	36
Justīne Fišere	Rīgas cunftu emblemātikas sākums: amatu zīmogu piemērs, 16. gadsimts – 17. gadsimta pirmā puse Beginning of the Riga <i>Zunft</i> Emblematics: An Example of Craft Seals, 16 th Century – First Half of the 17 th Century	38
Vitālijs Varnakovs	Ukraiņu kazaki Latvijas teritorijā poļu-zviedru 1600.–1611. gadu karā: ziņas par lomu karadarbībā Ukrainian Cossacks in the Territory of Latvia during the Polish-Swedish War of 1600–1611: Data on the Role in the Warfare	40
Edvards Seliška	Latgales (Poļu Inflantijas) muižniecības (šļahtas) politiskā darbība Žečpospoļitā pēc iekļaušanas Krievijas sastāvā un līdz Žečpospoļitas III dalīšanai (1772–1795) Political Activity of the Latgale (Polish Livonia/Inflanty) Nobility (<i>szlachta</i>) in Polish-Lithuanian Commonwealth (Rzeczpospolita) after Its Incorporation into Russia and until the Third Partition of Poland (1772–1795)	42
Jānis Stepīņš	Angļu tirgotāju darbības ierobežojumi Rīgā 18. gadsimtā Restrictions on English Merchants in Riga in the 18th Century	44
Marika Selga	Latvijas pārstāvniecības ASV darbības pirmais posms (1921–1923) The First Years of Latvian Representation in the United States (1921–1923)	46
Zane Rozīte	Latvijas akadēmiski izglītoto sieviešu apvienība: sabiedriski-tiesiskās komisijas darbības piemērs (1929–1940)	48

Rūdolfs Rubenis	The Latvian Association of Academically Educated Women: An Example of Public-Legal Committee's Activities (1929–1940) Vācbaltiešu sociālpolitiskās aktivitātes Latvijas Politiskās pārvaldes redzeslokā (1929–1934) Baltic German Social Political Activities as Viewed by the Latvian Political Department (1929–1934)	50
Milana Drugoveiko	Konstantīna Jezovitova (1893–1946) darbības atspoguļojums Latvijas Nacionāla arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumentos Reflection of Activities of Konstantin Jezovtov (1893–1946) in the Documents of the Latvian State Historical Archives, National Archives of Latvia	52
Kristiāna Višņakova	Poļu internēto karavīru ikdiena Latvijā 1939.–1940. gadā: Liepājas poļu instruktoru un kareivju nometnes piemērs Everyday Life of Polish Interned Soldiers in Latvia in 1939–1940: An Example of the Camp of Interned Polish Instructors and Soldiers in Liepāja	54
Kaspars Strods	Noziedzības atspoguļojums laikrakstā “Rēzeknes Ziņas” (1942–1944) Reflection of Crime in the Newspaper <i>Rēzeknes Ziņas</i> (1942–1944)	56
Reinis Ratnieks	Nacionālie partizāni vai nelegālisti: Haralda Ģederta grupas piemērs Valmieras rajonā (1951–1955) National Partisans or Illegals: The Example of Haralds Ģederts Group in Valmiera District (1951–1955)	58
Viesturs Rasnācis	Ieskats 1. Valmieras robežsargu bataljona darbībā no 1991. līdz 1994. gadam The 1 st Valmiera Border Guard Battalion: Insight into Its Activities from 1991 to 1994	60
Konferences programma		62

Livonijas kara kā Dieva soda interpretācija Baltazara Rusova Livonijas hronikā (1578–1584)

Beāte Orlova

Latvijas Universitāte

Lai gan Baltazars Rusovs nereti dēvēts par 16. gs. Livonijas nozīmīgāko hronistu, viņa sarakstītā Livonijas hronika mūsdienu pētniecībā tiek aplūkota salīdzinoši reti. Galvenokārt tā izmantota kā faktoloģiskā materiāla avots pētījumos par Livonijas kara norisi. Pretēji, piemēram, Heinriha Livonijas hronikai, kas pēdējo desmitgažu laikā iemantojusi īpaši aktīvu pētnieku interesi, Rusova teksts līdz šim maz pētīts no teoloģijas, literatūrzinātnes un tamlīdzīgu nozaru skatpunktiem.

Teoloģiskie priekšstati ir būtisks faktors, kas jāņem vērā, analizējot Baltazara Rusova, luterāņu garīdznieka, pieeju vēstures notikumu dokumentēšanā. Tā vietā, lai hronikas autora reliģisko pārliecību atņemtu kā traucējošu faktoru objektīvu faktu izzināšanai, Rusova veidoto Livonijas hroniku iespējams vērtēt attiecīgā laika teoloģiskās domas kontekstā, parādot tās vietu Eiropas ideju vēsturē un literārajā tradīcijā. Tādējādi pētījuma autores mērķis ir pievērsties līdz šim mazāk aplūkotiem aspektiem Rusova vēstures rakstīšanas pieejā, šajā referātā analizējot konkrētu Rusova teoloģiskajā domāšanā balstītu uzskatu: interpretāciju par Livonijas karu kā Dieva sūtītu sodu Livonijas iedzīvotājiem.

Izmantojot vēsturiski salīdzinošo metodi, Rusova teoloģiskie uzskati attiecībā uz kara izcelšanos ievietoti plašākā Livonijas un Eiropas 16. gs. ideju vēstures un politiskās teoloģijas kontekstā. Rusova paustās domas salīdzinātas ar līdzīga satura Livonijā tapušiem darbiem (piemēram, Daniela Hermaņa 16. gs. poēmu “De monstroso partu”) un Reformācijas laika teologu (Martina Lutera, Filipa Melanhtona) priekšstatiem par Dieva lomu laicīgajās politiskajās norisēs. Tādējādi tiks sniegts ieskats veidos, kā attiecīgā laika dominējošie priekšstati ietekmēja Rusova piedāvāto Livonijas vēstures norišu skaidrojumu. Hronikas analīze attiecīgā konteksta ietvaros atklāj to ne vien kā vēsturisku faktu izguves materiālu, bet būtisku daļu no Eiropas 16. gs. literārās tradīcijas un teoloģisko ideju vēstures.

Interpretation of the Livonian War as God's Punishment in Balthasar Russow's *Chronica der Provinz Lyfflandt* (1578–1584)

Beāte Orlova
University of Latvia

Even though Balthasar Russow has been often named one of the most important chroniclers of 16th century Livonia, his *Chronica der Provinz Lyfflandt* is rarely analysed in modern-day scholarship. It is most commonly used as a source for research regarding the history of the Livonian War. Unlike, for example, *The Chronicle of Henry of Livonia*, which has enjoyed a renewed interest by scholars in recent years, Russow's text has seldom been analysed from the viewpoint of theology, literary studies, and similar disciplines.

Theological ideas are an important factor that must be taken into account when analysing the historical account written by Russow, a Lutheran pastor. However, instead of rejecting his religious views as an obstruction to gleaning objective information from his text, the chronicle can be analysed in the context of 16th century European theology, showing the place of the text in the European history of ideas and literary tradition. Therefore, the aim of the author of this paper is to bring attention to lesser researched aspects of Russow's history writing, looking at a particular theological standpoint of Russow: interpretation of the Livonian war as a punishment sent by God.

By using a comparative approach, Russow's theological views in relation to the origin of the war are placed in a wider context of 16th century European political theology. Russow's interpretations are compared to similar texts produced in Livonia (for example, the 16th century poem *De monstroso partu* by Daniel Hermann) and the ideas of Reformation era theologians Martin Luther and Philip Melanchton regarding God's role in secular political events. Insight will be provided into the ways in how the prevailing theological ideas shaped Russow's history writing and his interpretations of the events in Livonia. The analysis of the chronicle in this context reveals its worth as not just a source for historical facts, but an important part of the 16th century European theological and literary tradition.

Baznīca un sabiedrība Vilkijas draudzes teritorijā laikā no 16. gadsimta otrās puses līdz 17. gadsimta beigām

Justina Šumilova
Vītauta Dižā universitāte

14. gadsimtā Lietuvas Dižkunigaitija oficiāli kļuva par kristīgu zemi, taču kristietība nonāca konfrontācijā ar jau iesakņojušos pagānu reliģiju, kurai bija sava sociālā struktūra un kulta vietas. Baznīcas institūcijas pastāvēšana bija atbilde uz sabiedrības pieprasījumu pēc kādas izvēlētas vai dominējošās reliģijas iedibināšanas un savu pamatticējumu un vērtību maiņas. Saikne starp reliģiju un sabiedrību atklāj izmaiņas sabiedrības vērtībās un mentalitātē.

Pētījuma mērķis ir noteikt, kādas bija strukturālās attiecības starp Baznīcu un sabiedrību Vilkijas draudzes teritorijā (Kauņas apkaimē) laikā no 16. gadsimta otrās puses līdz 17. gadsimta beigām. Darba galvenais uzdevums ir izpētīt mentalitātes un reliģisko ieražu maiņu konkrētajā kopienā.

Pētījumā tiek izmantota mikrovēstures metode. Mikrovēsture iekļauj antropologu pētījumus un izmanto Kliforda Gīrcas (*Cliford Geertz*) "piesātinātā apraksta" (*thick description*) metodi. Mikrovēstures pētnieks novēro vēsturisko kopienu un dzīvo tajā, iegremdējoties avotos un savācot visu pieejamo informāciju par izpētes objektu. Darbā izmantotas arī Emīla Dirkema (*Emile Durkheim*) atziņas par reliģijas socioloģiju.

Pētījumā tika atklāts, ka 16. gadsimta otrajā pusē Vilkijas draudzes teritorijā pastāvēja trīs savstarpēji konkurējoši kristietības atzari: katolicisms, protestantisms un pareizticība. Draudzes teritorijā spēcīgas pozīcijas bija protestantismam un pareizticībai, bet visvājākās tās bija Katoļu baznīcai. Sabiedrības dzīvē joprojām klātesošs bija pagānisms.

17. gadsimtā situācija būtiski izmainījās. Vislielāko ietekmi reliģiskajā jomā Vilkijas draudzes teritorijā ieguva Katoļu baznīca. Katoļu baznīca izmainīja draudzes teritorijā iedzīvotāju ikdienas dzīvi. Tajā darbojās brālība, kas dažādās sabiedrības grupās iedibināja jaunas reliģiskās ieražas un kristīgās vērtības. Draudzes teritorijā bija arī skola, kas izplatīja kristīgo mācību. Tās ietvaros esošā patversme iedzīvināja kristīgā dāsnuma un palīdzības vērtības.

Church and Society in Vilkija Parish from the Second Half of the 16th Century to the End of the 17th Century

Justina Šumilova

Vytautas Magnus University

The Grand Duchy of Lithuania officially became a Christian country in the 14th century, but Christianity then faced an already established pagan religion with a social structure and cult places. The functioning of the Church as an institution arises from the society's demand to establish a chosen or dominant religion, change its core beliefs and values. The link between religion and society reveals value and mentality changes in the community.

The purpose of the study is to identify the structural relationship between the Church and society in Vilkija parish (next to Kaunas) from the second half of the 16th century to the end of the 17th century. The main goal of the work is to investigate the shift of mentality and religious practices in a local community.

The method of investigation is microhistory. Microhistory reflects the research of an anthropologist and uses Clifford Geertz's *thick description* method. A microhistorian tries to observe the historical community, to live in it by delving into the sources and gathering as much as possible information about the research object. The work also uses Emile Durkheim's theory of sociology of religion.

The study results reveal that in the second half of the 16th century there were three competing branches of Christianity in Vilkija parish – Catholicism, Protestantism, and Orthodoxy. Protestantism and Orthodoxy had strong positions in the parish, while the Catholic Church was the weakest. Paganism was still present in society's daily life.

The situation drastically changed in the 17th century. The Catholic Church then had the greatest religious influence in Vilkija parish, it changed the daily life of parish dwellers. The parish had a confraternity that established new religious practices and Christian values in various social groups, and a school that spread Christian learnings. The shelter in the parish embedded Christian values of generosity and help.

**Baltvācu muižniecības aizmirstās koka muižas un to izpētes
perspektīva.
Arhitektūras rokasgrāmatas un traktāti Igaunijā 1700.–1850. gadā**

Elis Pärn
Tartu Universitāte

Baltvācu arhitektoniskais mantojums Baltijas reģionā galvenokārt tiek asociēts ar plašu muižu ansambļu tīklu, kas aptver visu Igauniju un Latviju. Pāris pēdējās desmitgadēs par tām viena pēc otras ir iznākušas dučiem grāmatu, un varētu domāt, ka visi muižu laikmeta noslēpumi jau ir atklāti. Taču ir viens konkrēts aspekts, kas ir ticis atstāts novārtā, un tādēļ vispārējās zināšanas par reģionu ir vienpusējas. Rūpīga un sistemātiska pētījuma gaitā, ko 2018. gadā Tartu Universitātē veica divas studentes (*Elis Pärn & Maria Sigal*), tika noskaidrots, ka puse no muižu ēkām, kas joprojām bija saglabājušās Igaunijas Republikas teritorijā pagājušā gadsimta sākumā, bija celtas no koka. Taču vienīgā līdz šim publicētā monogrāfija par šo tēmu ir etnogrāfa Gustava Renka (*Gustav Ränk*) darbs “*Die älteren baltischen Herrenhöfe in Estland*” (1971), kas veltīts zviedru laikā būvētajām ēkām.

Tā kā trūkst pētījumu par 18.–20. gadsimta arhitektūru, koka muižu ēku tēma piedāvā daudz izpētes iespēju. Visloģiskākā pētniecības pieeja ir virzīties no laika pēc Lielā Ziemeļu kara līdz muižu kultūras ziedu laikiem 19. gadsimta pirmajās desmitgadēs, atzīmējot izmaiņas arhitektūrā un noskaidrojot ietekmes, kuru rezultātā vienkāršas mājas kļuva par augstās kultūras rādītājiem. Tā kā koka ēku arhitekti ir palikuši anonīmi, jāņem vērā plašākā arhitektoniskā aina, t. i., amatnieku imigrācijas vilnis un muižnieku augošā interese par būvniecību, ko veicināja arhitektūras rokasgrāmatas un traktāti. Tādējādi šī ziņojuma uzmanības centrā ir stila un tradīcijas jautājums, un tajā tiks sniegts pārskats par to, kādas arhitektūrai veltītās grāmatas bija pieejamas un tika izmantotas mūsdienu Igaunijas teritorijā. Detalizētāk tiks aplūkoti trīs vācu autoru – Nikolausa Goldmana (*Nikolaus Goldmann*), Fridriha Šmita (*Friedrich Schmidt*) un Dāvida Gilija (*David Gilly*) – darbi.

Forgotten Wooden Manor Houses of Baltic German Nobility and Their Research Perspectives. Architectural Handbooks and Tractates in Estonia during 1700–1850

Elis Pärn
University of Tartu

The architectural heritage of the Baltic Germans in the Baltic region is mostly associated with the wide network of manor ensembles built all over Estonia and Latvia. In the past couple of decades, dozens of books have appeared one after another, which by now have seemingly uncovered all the secrets of the manorial era, yet there is still one specific aspect that has been left out and has kept the general knowledge about the region one-sided. Thanks to a thorough systematic research done by two students (Elis Pärn & Maria Sigal) at the University of Tartu in 2018, it is now clear that wood as a building material made up half of the still standing manor houses within the Republic of Estonia at the beginning of the previous century. However, currently the only monograph on the topic is written by ethnographer Gustav Ränk, who has published a study *Die älteren baltischen Herrenhöfe in Estland* (1971) about buildings that date back to the Swedish era.

Due to the lack of research into architecture in the 18th–20th centuries, the topic of wooden manor houses offers many possibilities for research. The most logical research incentive is to follow the period after the Great Northern War up to the heyday of manorial culture in the first decades of the 19th century, mark the architectural changes and find out the influences that turned simple residences into markers of high culture. Since wooden architecture is associated with anonymous authors, the broader architectural picture must be taken into consideration, i.e. the immigration wave of craftsmen and landlords' growing interest in the building practice with the help of architectural handbooks and tractates. Therefore, this presentation focuses on the issue of style and tradition and provides an overview of architectural books that were available and used within the borders of modern-day Estonia. With that said, the presentation gets into more detail with three German authors: Nikolaus Goldmann, Friedrich Schmidt and David Gilly.

Bērnu neesamības fenomena izpēte Lietuvā: no avotiem līdz zinātniskiem pētījumiem

Nijolė Vailionytė

Vītauta Dižā universitāte

Bērnu neesamība bieži tiek dēvēta par postmodernisma sabiedrības parādību. Pēdējo gadu laikā Lietuvas zinātnieku aprindās un sabiedrībā novērojams šīs tēmas popularitātes pieaugums. Tomēr demogrāfijas vēstures izpēte rāda, ka vienmēr ir bijis ievērojams skaits cilvēku, kuriem dažādu iemeslu dēļ nevarēja būt bērnu. To apstiprina etnogrāfiskie avoti, kuri atklāj, ka bērnu neesamība Lietuvas sabiedrībā tiek uzlūkota kā liela nelaime, kā arī ģimenes tradīcijām veltītie etnoloģiskie pētījumi. Etnoloģiskie pētījumi atspoguļo arī tradicionālās lauku sabiedrības skatījumu uz mātes lomu – tā tiek uzlūkota kā neatņemama sievietes identitātes daļa, kā rezultātā nespēja ieņemt bērnu izraisa stigmatizāciju.

Lai gan to etnoloģu skaits Lietuvā, kuru uzmanību ir piesaistījusi bērnu neesamība, vēl nav liels, tomēr ir iespējams runāt par šī fenomena starpdisciplināro izpēti, iesaistot demogrāfijas, socioloģijas un etnoloģijas jomas. Referāta mērķis ir aplūkot un analizēt ar bērnu neesamības fenomenu Lietuvā saistītos avotus un pētījumus.

Mērķa sasniegšanai ir izvirzīti sekojoši uzdevumi: 1) analizēt Lietuvas etnoloģiskos avotus, kuri atklāj tradicionālās Lietuvas lauku sabiedrības skatījumu uz cilvēkiem, kuriem nav bērnu; 2) aplūkot ar bērnu neesamības fenomenu saistītos etnoloģiskos pētījumus Lietuvā; 3) analizēt socioloģiskās un demogrāfiskās izpētes datus kontekstā ar to, kā sociālās zinātnes uztver bērnu neesamības fenomenu.

Pētījumā izmantota avotu un zinātniskās literatūras analīzes metode. Pielietota arī salīdzinošā metode, kas ļauj atklāt ne tikai avotu un pētījumu specifiku, bet arī izmaiņas sabiedrības skatījumā uz neauglību, starpdisciplināritāti un augošo attiecīgās tēmas izpētes aktualitāti.

The Childlessness Phenomenon Research in Lithuania: From Sources to Scientific Studies

Nijolė Vailionytė

Vytautas Magnus University

Childlessness is often called the phenomenon of the post-modern society. In recent years, this topic has been growing in popularity among scientists and the society in Lithuania. However, the research of demographic history shows that there has always been a significant number of individuals who, for various reasons, could not have children. This is supported by ethnographic sources, which show that childlessness is viewed as a major misfortune in the Lithuanian society, and by ethnological research that is dedicated to family traditions. Ethnological research also reflects traditional rural community's outlooks on motherhood, i.e. it is an inseparable part of a woman's identity, and inability to conceive will result in stigmatisation.

Although childlessness in Lithuania has not yet caught many ethnologists' attention, it is still possible to discuss the research interdisciplinarity of this phenomenon, which takes demographics, sociology, and ethnology into consideration. The goal of this report is to review and analyse sources and research related to the childlessness phenomenon in Lithuania.

In this work, the following tasks are set: 1) to analyse Lithuanian ethnological sources which reveal traditional Lithuanian countryside community's outlook on childless individuals; 2) to review ethnological research related to the childlessness phenomenon in Lithuania; 3) to analyse the data of sociological and demographic research from the perspective of how social sciences perceive the childlessness phenomenon.

To achieve this, source and research analysis method is used. Moreover, the comparative method is utilised, which helps to reveal not only the specific character of the sources and research, but also the change in the outlook on infertility in society, interdisciplinarity and the growing relevance of research.

Lietuvas un Baltkrievijas neatkarības pasludināšana 1918. gadā: salīdzinoša analīze

Dominykas Juskys, Rasa Zozaite

Vītauta Diža universitāte

1918. gada sākumā ikvienas nācijas augstākais mērķis bija suverenitāte un savas valsts dibināšana, taču, joprojām turpinoties Pirmajam pasaules karam, tas bija gandrīz nerasniedzams. Karti pārvaldīja un savā starpā dalīja divi galvenie spēki – Vācijas reihs un Krievija –, savukārt mazās nācijas tika ierautas abu lielvaru sarīkotajās asinspirtīs. Lietuvu 1915. gadā okupēja Vācija, bet Baltkrievija atradās Krievijas varā līdz 1918. gada februārim, kad vācu karaspēks veica sekmīgu uzbrukumu un pavirzījās dziļāk Krievijas teritorijā. Taču, sarūkot resursiem, Vācijas militārais spēks sāka mazināties, un 1918. gadā tas kļuva vēl skaidrāk redzams. Runājot par politisko brīvību, situācija abās valstīs bija atšķirīga.

Lietuvā tika izveidota Lietuvas Padome, kuras uzdevums, kopš tās ievēlēšanas 1917. gada 22. septembrī bija pārstāvēt Lietuvas intereses un censties iegūt neatkarību no Vācijas. 1918. gada 16. februārī Lietuvas Padome uz demokrātiskiem pamatiem pasludināja valsts neatkarību un 23. martā to atzina Vācija. Savukārt Baltkrievijas teritorija atradās Krievijas pārvaldē un tikai 1918. gada februārī nonāca Vācijas varā. Taču Baltkrievijas Tautas Republikas Padome aktīvi strādāja pie Baltkrievijas valstiskuma izveides gan politiskajos, gan teritoriālajos aspektos. Šie centieni bija jāīsteno ātri, jo iespēju logs bija pavēries uz īsu brīdi, tāpēc 9. martā tika pasludināta Baltkrievijas Tautas Republika kā teritoriāla vienība un 1918. gada 25. martā tika pasludināta tās neatkarība.

Tādējādi bija radušās divas jaunas atšķirīgas valstis, taču šāda attīstības gaita dabiski raisa būtiskus jautājumus par to, kā abām valstīm izdevās iegūt neatkarību, katrai atrodoties atšķirīgos apstākļos un situācijā. Pētījuma pamatā ir arhīvu materiāla un preses analīze.

Referāta mērķis ir salīdzināt Lietuvas un Baltkrievijas ģeopolitisko situāciju 1918. gadā un aplūkot pagātnes politisko norišu iespējamo ietekmi uz mūsdienu valstīm.

Declaration of Independence of Lithuania and Belarus in 1918: A Comparative Analysis

Dominykas Juskys, Rasa Zozaite
Vytautas Magnus University

Sovereignty and state creation were the ultimate goal of every nation in the beginning of 1918, but it was hardly achievable when the First World War was still ongoing. Two main forces – German Reich and Russia – shared and divided the map while small nations fell in between the blood paths of the two powers. Lithuania was occupied by Germany since 1915, and the ethnic lands of Belarus belonged to Russia until February 1918 when German troops launched a successful attack and proceeded deeper into Russia's territory. However, the German military force started to diminish as resources were declining, which was even more obvious in the beginning of 1918. The situation in both states varied in terms of political freedom.

The Council of Lithuania was formed in Lithuania and was responsible to represent Lithuanian interests, and sought for independence from Germany since its election on 22 September 1917. The Council of Lithuania declared independence on 16 February 1918, on a democratic basis, and was recognised by Germany on 23 March. On the other hand, Belarusian territory was ruled by Russia and only fell under German authority in February 1918. However, the Council of the Belarusian National Republic was actively working on the formation of Belarusian statehood in both political and territorial aspects. Therefore, such aspirations had to be developed swiftly due to a short window of opportunity, and hence the Belarusian National Republic declared its existence as a territorial unit on 9 March, which led to the declaration of its independence on 25 March 1918.

As a result, two new different states had emerged; nonetheless, such a development naturally leads to fundamental questions on how these two countries managed to achieve independence while being under different conditions and circumstances? The research was carried out by analysing archival material and the press.

The aim of the presentation is to compare the geopolitical situation of Lithuania and Belarus in 1918 and show the possible impact of political developments of the past on modern-day states.

Lielās depresijas ietekme uz šlāgeru izdevējiem Rīgā (1929–1933)

Alberts Rokpelnis

Jāzeps Vītola Latvijas mūzikas akadēmija

Par šlāgeriem 20. gs. 20.–30. gados dēvēja aktuālo operešu ārijas, mūziklu tituldziesmas un citas populāras dziesmas, kas komponētas viesību deju ritmos, piemēram, fokstrots vai tango. Tie visplašākajai sabiedrībai bija pieejami nošizdevumos un skaņuplatēs. Lielāko daļu ārzemju komponistu šlāgeru nošizdevumus importēja, bet daļu publicēja arī Rīgā. 20. gs. 20. gados Latvijā ar to nodarbojās gan dažas jau Krievijas impērijas laikā Rīgā dibinātās izdevniecības, gan arī mazāki, neilgu laiku eksistējoši apgādi, arī mūzikas preču tirgotāji, paši mūziķi u. c. Skaņuplates 20. gs. 20. gados Latvijā importēja, savukārt 30. gadu sākumā nodibinājās vairāki vietējie uzņēmumi, kas sāka tās ražot arī Rīgā.

Referāts hronoloģiski aptver laiku no pasaules ekonomiskās krīzes sākuma 1929. gadā līdz 1933. gadam, kad sāka iezīmēties pakāpeniska krīzes mazināšanās Latvijā. Laka posma izvēli noteica tas, ka 20. gs. 20.–30. gadu mijā konstatētas vairākas pārmaiņas šlāgeru izdevējdarbībā. Pirmkārt, vispārējs šlāgeru nošu izdevēju aktivitātes pieaugums (izdevumu skaits, izdevēju nosaukumi). Otrkārt, tobrīd sākās skaņuplašu ražošana Latvijā. Treškārt, ekonomiskās krīzes iespaidā mazinājās skaņuplašu imports. Vienlaikus pieauga vietējo šlāgeru komponistu, skaņu ierakstu, kā arī vietējo mūziķu komponēto šlāgeru nošizdevumu skaits. Noslēdzot valsts ārējas ekonomiskās robežas, sākās nozares koncentrēšanās iekšējā tirgū jeb veidojās vietējā mūzikas industrija. Attīstījās vietējā infrastruktūra (skaņuplašu ierakstu tehnika u. tml.). Toties vispārēja pirktspēja kritās. Minētie apstākļi liek uzdot jautājums, vai un kādā veidā ekonomiskā krīze ietekmēja šlāgeru izdevējus un, vai notika pārmaiņas mūzikas izdevējdarbībā ilgtermiņā.

Referāta **mērķis** ir, balstoties uz publicēto šlāgeru izdevumiem, analizēt šlāgeru izdošanas tendences Rīgā 20. gs. 20., 30. gadu mijā.

Prezentācija balstīta uz Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas un Latvijas Nacionālās bibliotēkas Alfrēda Kalniņa mūzikas lasītavas nošu kolekciju, kas papildināta ar informāciju no preses publikācijām un Latvijas Nacionālā arhīva dokumentiem.

The Impact of the Great Depression on Hit-Music Publishers in Rīga (1929–1933)

Alberts Rokpelnis

Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music

In the 1920s and 1930s, hits implied arias of current operettas, title songs of musicals, and other popular songs composed in party dance rhythms, such as foxtrot or tango. They were available to the general public in sheet music and records. Most of the foreign composers' hit editions were imported, but some were also published in Riga. In the 1920s, in Latvia, this was carried out by some publishing houses already having been established in Riga during the Russian Empire, as well as smaller publishers having existed for a short time, as well as music merchants, musicians themselves, etc. In the 1920s, records were imported to Latvia, whereas in the early 1930s a few local companies were established, so production of records was started in Riga.

The report chronologically covers the period from the beginning of the world economic crisis in 1929 to 1933, when gradual reduction of the crisis in Latvia started occurring. The choice of the time period was determined by the fact that at the turn of the 1920s and 1930s a number of changes were observed in the work of publishing houses.

First, there was a general increase in the activity of music publishers (the number of printed sheet music, names of publishers). Second, production of records was started in Latvia at that time. Third, imports of records decreased as a result of the economic crisis. At the same time, the number of publications of local hit composers, sound recordings, as well as hits composed by local musicians increased. With the closure of the country's external economic borders, the industry began to concentrate on the internal market, i. e. the local music industry was formed. The local infrastructure was developing (record recording equipment, etc.). However, the overall purchasing power declined. The above circumstances raise the question of whether and how the economic crisis affected hit publishers and whether it brought about long-term changes in music publishing.

The aim of the report is to analyse the trends in hit publishing in Riga at the turn of the 1920s and 1930s, based on the published hit editions.

The presentation is based on the sheet music collection of the Academic Library of the University of Latvia and the Alfrēds Kalniņš Music Reading Room of the National Library of Latvia, supplemented with information from press publications and documents of the Latvian National Archives.

Inženiera un arhitekta Kārļa Reisona projektētās ēkas Lietuvas mazpilsētās

Evaldas Vilkončius

Vītauta Dižā universitāte

Latviešu izcelsmes inženieris un arhitekts Kārlis Reisons (lietuviešu versijā *Karolis Reisonas*) bija viens no slavenākajiem arhitektūras speciālistiem Lietuvā starpkaru periodā. Lai gan K. Reisons bija ārzemnieks, viņam izveidojās veiksmīga karjera arhitektūras nozarē tā laika Lietuvā. K. Reisons ir plašāk pazīstams kā viens no modernistiskās arhitektūras veicinātājiem Lietuvā un kā Lietuvas tā laika galvaspilsētā Kauņā celto namu arhitekts. Tos viņš projektēja, ieņemot pilsētas inženiera amatu, laikā no 1930. līdz 1938. gadam. Taču K. Reisons strādāja ne tikai Kauņā, bet arī citās Lietuvas pilsētās. 1922.–1930. gadā viņš bija Šauļu pilsētas inženieris un īsu laika posmu 1940.–1941. gadā ieņēma līdzīgu amatu Paņevēžā. 20. gadsimta 20. un 30. gados viņš praktizēja savu arodu arī privāti un projektēja dažādas ēkas, no privātnamiem līdz skolām un slimnīcām dažādās Lietuvas pilsētās, piemēram, Biržos, Jurbarkā, Marijampolē, Pasvalē un Tauragē. Tiek pieņemts, ka viņa darbošanās Lietuvas mazpilsētās ir īpašs periods viņa karjerā, bet tas, diemžēl, nav pietiekami izpētīts un plaši pazīstams. Ēkām, kuras K. Reisons projektējis Lietuvas mazpilsētās 20. gadsimta 20. un 30. gados, piemīt ārkārtīgi augsta arhitektoniskā kvalitāte, un tās nav mazāk svarīgas arī kā viņa radošā darba mantojums. Tādējādi referātā, kurš būs galvenokārt balstīts arhīva materiālos, uzmanības centrā būs viņa projektētie mazāk zināmie nami Lietuvas mazpilsētās un to arhitektūra.

Architecture of the Buildings Designed by Engineer-Architect Karolis Reisonas in Smaller Lithuanian Towns

Evaldas Vilkončius

Vytautas Magnus University

Karolis Reisonas (Kārlis Reisons), an engineer-architect of Latvian origin, is one of the most famous specialists of Lithuanian architecture between the wars. Despite being a foreigner, he had a prolific career in the field of architecture in Lithuania at that time. He is best known for being considered one of the promoters of modernist architecture in Lithuania, and for the buildings designed in Kaunas, the capital of Lithuania at the time, when he held the position of city engineer in 1930–1938. However, Karolis Reisonas worked not only in Kaunas, but also in other Lithuanian towns. In 1922–1930, he held the position of Šiauliai city engineer, and for a brief period, in 1940–1941, he held a similar position in Panevėžys. In the 1920s and 1930s, he also practiced privately and designed various buildings, from private houses to schools and hospitals in such Lithuanian towns as Biržai, Jurbarkas, Marijampolė, Pasvalys, Tauragė, and elsewhere. It is assumed that his work in smaller Lithuanian towns is an exceptional period of his career, which, unfortunately, is not sufficiently researched and not widely known. Buildings designed by him in smaller Lithuanian towns in the 1920s and 1930s are of exceptional architectural quality and are no less important legacy of his creative career. Therefore, the presentation, based mainly on archival material, will focus on his lesser-known buildings designed in smaller towns of Lithuania, and their architecture.

Francijas Komunistiskās partijas laikraksta “*L’Humanité*” viedoklis par Lietuvu 1944.–1948. gadā

Akvilē Kabašinskaitē

Vītauta Dižā universitāte, Jaunā Sorbonnas Universitāte

Otrā pasaules kara beigās, kad Padomju Savienība okupēja Baltijas valstis, Komunistiskā partija bija vispopulārākā partija Francijā, kur to atbalstīja ap 25–30% elektorāta. Sākot ar 1947. gadu, tās popularitāte pakāpeniski kritās. Šī partija, kura atklāti atbalstīja Padomju Savienību, publicēja arī laikrakstu ar nosaukumu “*L’Humanité*”, kurā tā pauda viedokli par dažādiem jautājumiem. Šajā pētījumā autore aplūko, kā šis laikraksts ziņoja par norisēm Lietuvā padomju okupācijas sākumā, lai atklātu tā pozīciju, kas tajā laikā ietekmēja arī Francijas politisko rīcību.

Aplūkojot gan rakstus, gan Komunistiskās partijas un tās laikraksta vēsturi, autore vērš uzmanību uz informācijas avotiem un salīdzina publicētās ziņas ar mums zināmajiem faktiem, lai parādītu tajā laikā Francijā izmantotās padomju propagandas metodes.

Lai gan vēsturniekiem ir zināmi Francijas radikāli kreisā spārna uzskati tajā laikā, nav publicēts neviens pētījums par šo konkrēto jautājumu – Lietuvas atspoguļojumu Francijas radikāli kreisā spārna presē aplūkojamajā periodā. Tādējādi šis pētījums ir izmantojams ne tikai Francijas–Lietuvas tā laika attiecību analīzei, bet noder arī speciālistiem, kas pēta Francijas–Baltijas attiecības kopumā un Padomju Savienības propagandas stratēģiju ārzemēs.

View on Lithuania of the French Communist Party's Newspaper *L'Humanité*, 1944–1948

Akvilė Kabašinskaitė

Vytautas Magnus University, Sorbonne Nouvelle

At the end of the Second World War, when the Soviets occupied the Baltic States, the Communist Party was the most popular party in France, with around 25–30% of the electorate supporting it. From 1947, its popularity gradually declined. The party, which was openly pro-Soviet, also published a newspaper called *L'Humanité*, in which it expressed its views on various issues. In this study, I examine the way this newspaper covered Lithuania at the beginning of the Soviet occupation, in order to reveal its position, which also influenced the French political behaviour at that time.

By examining both articles and history of the Communist Party using its newspaper, I draw attention to sources of information and compare the statements found therein with the facts currently known, in order to demonstrate the methods of Soviet propaganda in France during this period.

Although historians are aware of the views of the French radical left at that time, no articles have been published on this particular issue – representation of Lithuania at that time. This research is therefore useful not only for the analysis of Franco–Lithuanian relations in this period, but also for researchers working on Franco–Baltic relations in general and on Soviet propaganda strategies abroad.

Baltijas Tekstilmākslas skola. Latvijas, Lietuvas un Igaunijas tekstilmākslas salīdzinājums ainavas attēlojuma kontekstā

Rita Ļeģčīlina-Broka
Latvijas Mākslas akadēmija

Pētījuma vēsturiskais periods ietver pagājušā gadsimta 50.–80. gadus. Laikaposms tekstilmākslas attīstībā Baltijas valstīs iezīmē straujāko nozares uzplaukumu un redzamākos sasniegumus. Tā, piemēram, Latvijā pagrieziens uz tēlaini sižetisku izteiksmes veidu, kas kļuva iespējams pateicoties modernizētajai gobelēna aušanas tehnikai un akadēmiskajai izglītībai, no vienas puses padarīja tekstilmākslu par ideoloģiskās propagandas intereses objektu, no otras – apveltīja to ar iespēju brīvi izteikties šķiedras materiāla specifikas atbalstītā nosacītu krāsu, formu un faktūru valodā. Raksturīga šī perioda parādība Latvijas tekstilmākslā ir daudzskaitlīgi ainavas un dabas tēlu atveidi.

Tā kā Padomju Savienībā nacionālā savdabība lietišķajā mākslā bija atbalstāma un vēlama, katrā dalībvalstī tekstilmāksla attīstījās, balstoties tautas mākslas mantojumā, kas secīgi iezīmēja izteiksmes līdzekļu atšķirības. Nozīmīgu lomu nacionālās savdabības izteiksmē ieguva akadēmiskās izglītības ievirze un nozares vadošie mākslinieki. Tomēr Baltijas valstu sniegumā mākslas kritiķi saskatīja apvienojošas līdzības un rezultātā ieviesa unificētu terminu – Baltijas Tekstilmākslas skola. Atšķirības, salīdzinot ar pārējām padomju republikām, Latvijas, Lietuvas un Igaunijas tekstilmākslā tika izceltas attiecībā uz krāsas lietojumu, tehniskā izpildījuma inovācijām un liriski poētiskās tematiskās ievirzes izvēli.

Referāta mērķis ir sniegt ieskatu Baltijas tekstilmākslas attīstībā, uzsverot profesionālās izglītības un vadošo nozares mākslinieku devumu nacionālo skolu izveidošanās procesā. Analizējot pieejamos vizuālos datus, iespējams secināt, ka ainava un dabas tēma tekstilmākslā apskatītajā periodā ir pārstāvēta visās Baltijas valstīs, tādēļ izmantojot to, kā vienojošo tematisko asi, iespējams izsekot skolu attīstībai, izcelt kopējo un akcentēt atšķirīgo. Tomēr izteikti variatīvu un daudzskaitlīgu ainavas tēmas atklāsmei tekstilmākslā ir iespējams konstatēt vienīgi Latvijā. Pētījums veikts izmantojot kombinētu kvalitatīvā pētījuma metožu pieeju. Dati analizēti izmantojot salīdzinošo, formālo, ikonogrāfisko mākslas vēstures metodi, kā arī gadījuma izpēti, biogrāfisko metodi, rakstīto avotu studijas un intervijas.

Baltic Textile Art School. Comparative Analysis of Landscape Representation in Latvian, Lithuanian and Estonian Textile Art

Rita Ļeģčīlina-Broka
Art Academy of Latvia

The historical period of the study covers the 1950s–1980s. These decades are marked as the time of the most notable success in the development of textile art ever achieved in the Baltic states. Particularly in Latvia, the turn to the figurative storyline way of expression, supported by modernised tapestry weaving technique and academic education, on the one hand, made textile art an object of interest for propaganda, and on the other, granted it with the opportunity to express oneself freely in the language of conditional colours, forms, and textures supported by the specific character of the fibrous material. A typical feature of this period is the predominance of landscape and nature imagery motifs increasingly emerging in Latvian textile art.

Since the national peculiarity in applied art was supported and desirable in the Soviet Union, each country developed an original textile art school based on the national folk art heritage, marking the differences in ways of expression. A significant role in the expression of the national peculiarities was played by the tendency towards academic education and by the leading artists of the branch. However, as to the performance of the Baltic states, art critics identified considerable similarities in the artistic expression of textile artists and introduced a specific collective term – the Baltic Textile Art School. Distinction of the textile art of Latvia, Lithuania, and Estonia, in comparison with the performance of other Soviet republics, was marked by the use of colour, innovations in the technical execution, and the prevailing lyrical, poetic imagery mood.

The report aims to provide an insight into the development of Baltic textile art by emphasising the role of professional education and the contribution of the leading textile artists in the creation of national schools. Analysis of the available visual data allows concluding that the landscape and nature imagery in textile art in the reviewed period is represented in all Baltic countries. Therefore, using this finding as a unifying thematic axis, it is possible to track down the development of schools, as well as to highlight the common features and emphasise the differences. However, distinctly varied and abundant treatment of the landscape theme in textile art can be identified only in Latvia. A combination of qualitative research methods has been used in the study, including comparative, formal, iconographic art history methods, case research, biographical method, analysis of written sources, and interviews.

Sieviešu loma bruņotajos konfliktos: pagātnē un šobrīd

Miglė Lapėnaitė

Lietuvas Vēstures institūts

Šis pētījums dod ieguldījumu izpratnē par sieviešu lomu bruņotos konfliktos. Vēsturiski dažādos pētījumos ir pausta nostāja, ka karš ir “vīru spēle”. Rezultātā feminisma pētnieki apgalvo, ka dzimums ir varas attiecību izpausme un šādā gadījumā tas piešķir sievietēm šauru pozīciju spektru (no upura līdz citām nenozīmīgām lomām). Tomēr ir arī vēstures pētījumi, kas cenšas parādīt sievietes kā aktīvus spēlētājus, kuri pilda atšķirīgas, bet nozīmīgas lomas un pienākumus kara zonās. To, piemēram, varam vērot Pirmajam un Otrajam pasaules karam velītajos darbos.

Par piemēru no mūsdienām ir izvēlēts Krievijas–Ukrainas karš. Šis 21. gadsimta konflikts, kurš joprojām turpinās, aicina mūs palūkoties uz sieviešu iesaisti un to kādas lomas tās pilda mūsdienās. Praktiski jau no paša kara sākuma sievietes aktīvi piedalījās un demonstrēja savu gatavību rīkoties.

Šajā pētījumā es cenšos parādīt sieviešu dalību karos vēstures gaitā, raksturojot lomas kādas tās spēlējušas kara zonās, un salīdzinot tās ar situāciju mūsdienās. Vēsturiskās analīzes veikšanai galvenā informācija balstās publicētajā zinātniskajā literatūrā. Informācija par Ukrainas karu ir iegūta no un balstās uz sieviešu stāstīto un citiem sekundārajiem avotiem. Iegūtie dati ir analizēti ar kontentanalīzes metodi.

Nobeigumā jāatzīmē, ka arvien lielāks skaits sieviešu kara zonās norāda, ka šī ir aktuāla konfliktu pētījumu tēma. Lai gan karu analīzē *dzimums* ir nozīmīgs un bieži pieminēts aspekts, vēstures pētījumi rāda, ka sievietes var būt gan pasīvas, gan aktīvas dalībnieces. Lai gan vēstures analīze atklāj atšķirīgus aspektus, tomēr varam atrast kopīgas tendences, kas ilustrē 21. gadsimta īpatnības un vēsturisko pārmantojamību.

Women's Roles in Armed Conflicts: Past and Present

Miglė Lapėnaitė

Lithuanian Institute of History

This research specifically contributes to the understanding of women's roles in armed conflicts. Historically, different studies argue that war is a *man's game*. As a result, feminist academics argue that gender is an expression of power relations and in such a case it offers for women narrow positions (from victims to other insignificant roles). Despite these claims, there are historical analyses that try to present women as active players, with different but significant roles and responsibilities in war zones. For example, we can see it in the analysis of the First World War and the Second World War.

The Russo-Ukrainian War is chosen as an example of these days. The ongoing conflict of the 21st century encourages us to look at how women participate and what roles they play nowadays. Practically, since the beginning of the war, women actively participated and demonstrated their preparation to act.

In this research I am dwelling on how women participated in war historically, describing what roles they played in war zones and how we can compare it with the case of these days. The main information in historical analysis is based on already existing academic literature. Information about the Ukrainian war is received and based on women's stories or other secondary sources. Data was analysed by content analysis.

In conclusion, the growing number of women in combat zones indicates that this topic is relevant in conflict studies. Even though *gender* is an important and often mentioned aspect in war analysis, historically made research shows that women can be both passive and active participants. Nevertheless, historical analysis reveals different points, but still, we can find common tendencies, illustrating the 21st century peculiarities and historical continuity.

Viduslaiku Rīgas pilsētbūvniecība un arhitektūra Ritas Zandbergas skatījumā

Liberta Stoma

Latvijas Mākslas akadēmija

Referāta tēmas pieteicējas pētnieciskās intereses saistītas ar viduslaiku arhitektūru Latvijā. Tā skatīta, izzinot arhitektūras vēsturnieces Ritas Zandbergas (1929–1993) atstāto mantojumu un izzinot viņas mūža ieguldījumu viduslaiku pētniecībā, kas līdz šim nav padziļināti analizēts. Arī R. Zandbergas biogrāfija ir salīdzinoši maz zināma, bet, apgūstot apjomīgo ar ģimenes vēsturi un zinātnisko pētniecību saistīto materiālu krājumu, kas nodoti un glabājas Latvijas Arhitektūras muzeja fondos, atklājās jauni, līdz šim nezināmi arhitektu pāra Arigo un Ritas Zandbergu biogrāfijas materiāli. Lai gan norādes uz R. Zandbergas paveikto ir daudzkārt minētas ar arhitektūras vēsturi saistītos izdevumos, tomēr viņas izteiktās hipotēzes un veiktie pētījumi vērtēti pretrunīgi, kā arī izraisījuši diskusijas un asu kritiku pārsvarā arheologu vidū, tādēļ arhitektes secinājumi un izvirzītās hipotēzes ne vienmēr novērtētas un maz publicētas. Referātā uzmanība pievērsta laika pārbaudījumu izturējušām R. Zandbergas izvirzītajām hipotēzēm un secinājumiem, kā arī pozitīvi vērtējamam arhitektes ieguldījumam Latvijas viduslaiku arhitektūras vēsturē. Tas ļāva izcelt R. Zandbergas pētījumu pozitīvos impulsus un saskatīt jaunus virzienus turpmākai viduslaiku Rīgas pilsētplānošanas pētniecībai. Referātā izmantota vēsturiski biogrāfiskā un tekstu analīzes metode.

Urban Planning and Architecture of Medieval Riga through the Prism of Rita Zandberga

Liberta Stoma

Art Academy of Latvia

The applicant's research interest is focused on the medieval architecture of Latvia. It has been viewed by exploring the legacy of architectural historian Rita Zandberga (1929–1993) and analysing her lifelong contribution to medieval research, which so far has been out of focus. There is little known about Rita Zandberga's biography. However, after examination of the vast collection of materials related to the family history and scientific research stored in the archives of the Latvian Museum of Architecture, new and so far unknown biographical materials of the architects Rita and Arigo Zandbergs were discovered. Although references to Rita Zandberga's contribution have appeared on many occasions in publications related to the history of architecture, her hypotheses and research have been assessed contradictorily, and have provoked discussions and criticism, mostly among archaeologists. Therefore, the architect's conclusions and hypotheses have not always been appreciated and were seldom published. The report focuses on the time-tested hypotheses and conclusions of Rita Zandberga, highlighting architect's positively evaluated contribution to the history of Latvian medieval architecture. This allowed emphasise the positive impulses of Rita Zandberga's research and identify new directions for further research into the history of urban planning and architecture of medieval Riga. The historical biographical method and textual analysis methods have been applied.

Hanzas vēsture Latvijas muzejos kopš 1991. gada

Rūta Bruževica
Tallinas Universitāte

Ticams, ka gandrīz jebkuram Latvijas iedzīvotājam ir kaut neliels priekšstats par Hanzu un tās vēsturi un pat ja ne, tad vismaz asociācija ar kādu vietu, produktu vai uzņēmumu, kas mūsdienās izmanto tās vārdu. Tomēr tikai retajam aiz zināmā un bieži lietotā jēdziena ir arī izpratne un interese par šo tematu, ko ietelmē gan skolas solā dzirdētais, gan vēlāk publiskajā vidē pieredzētais.

Kamēr vēsturnieki strādā pie pētījumiem par sev vai sabiedrībai interesējošām tēmām, komunikācijā ar sabiedrību galvenie mediji vēstures jaunatklājumu un vispārējo zināšanu nodošanai ir muzeji. Tajos profesionāli kuratori kopā ar vēstures speciālistiem veido ekspozīcijas par vispārējo, reģionālo vēsturi un tās dažādajiem tematiem, tostarp Hanzu, kas ir svarīgs vairāku Latvijas pilsētu kultūrvēsturiskās identitātes elements. Tomēr par spīti tam, Latvijas iedzīvotājiem viduslaiku vēsture ir samērā sveša un pastāv plaša starp sabiedrības un vēsturnieku skatījumu uz viduslaiku vēstures jautājumiem.

2021. gadā aizstāvētajā maģistra darbā “Hanzas vēstures attēlojums Latvijas muzeju un ekspozīciju komunikācijā no 1991. līdz 2020. gadam” tika apkopota informācija par Hanzas attēlojumu galvenajos vēstures medijos – muzejos – mūsdienās, apsekojot aktuālās ekspozīcijas un pētot avotus par tām, kuras vairs nav apskatāmas.

Ekspozīcijās tika vērtēta tajās atspoguļotās informācijas atbilstība konkrētām historiogrāfijas tendencēm un mūsdienu pētnieciskajām nostādnēm, kā arī analizēta muzeju iespējamā ietekme uz sabiedrības viedokli par Hanzas vēsturi, nozīmību un interesi par to. Referātā tiks iepazīstināts ar kopējo Hanzas attēlojuma ainu, kas paveras Latvijas muzejos un secinājumiem par iespējamajiem šo situāciju ietekmējošajiem faktoriem.

Hanseatic History in Latvian Museums since 1991

Rūta Bruževica

Tallinn University

It is likely that almost every Latvian has got some idea of the Hanse and its history, and if not, then at least an association with a place, product, or company that uses its name today. However, only some people share awareness and interest in the subject behind the known and commonly used term, which is influenced mainly by what has been heard at school or later in life.

While historians are doing their job by researching their topics of interest, in the communication with society museums are the main media for the transfer of historical findings and general knowledge. In museums, professional curators, together with specialists of history, create exhibitions on the general or regional history and various topics thereof, including the Hanse, which is an important element of the cultural and historical identity of a number of Latvian cities. However, in spite of that, Latvians are relatively unfamiliar with medieval history, and there is a noticeable gap between the views of society and historians on issues of medieval history.

In the Master's thesis, "Depiction of Hanseatic History in the Communication of Latvian Museums and Exhibitions from 1991 to 2020", defended in 2021, information on the representation of the Hanse was summarised in museums – institutions that could be called the main media for history. Exhibitions on medieval history that have been displayed in the museums since the 1990s until today were analysed to evaluate the relevance of the reflected information to specific historiography trends and contemporary research approaches. Also, analysis was made of the potential impact of museums on the public opinion on and interest in the Hanseatic history, its relevance to today's research. The report presents the overall picture of the Hanse having been revealed in Latvian museums and the conclusions on possible factors affecting this situation.

Ikdienas dzīve kā pētniecības pieeja pilsētu vēstures izpētē: Jūliusa Dēringa un Jelgavas piemērs

Anna Anita Cīrule
Latvijas Republikas Saeima

Referāts sniedz padziļinātāku ieskatu un analīzi ikdienas dzīves kā pētniecības pieejas izmantošanā mūsdienu Latvijas teritorijas un Baltijas reģiona pilsētu un urbanizācijas vēstures izpētē. Latvijas teritorijas pilsētu vēsture ir salīdzinoši fragmentāri pētīta, pievēršot padziļinātāku uzmanību atsevišķām reģiona pilsētām un to attīstības aspektiem. Rīgas kā lielākās reģiona pilsētas vēsture ir saistījusi dažādu laiku pētniekus, taču pilsēta attīstās un dzīvo kopā arī ar apkārt esošajām lauku teritorijām un citām pilsētām, tādējādi salīdzinoši maz historiogrāfijā aplūkota dažādu “līmeņu” pilsētu mijiedarbība un kopējās vai tieši pretēji atšķirīgās tendences jeb visaptverošāka urbanizācijas procesu analīze, it īpaši 19. gs. ietvaros, kad veidojās mūsdienās esošie urbānie dzīves centri.

Ikdienas dzīve kā vēstures pētniecības pieeja sniedz iespēju caur individualizētākām pieredzēm, ritualizētām, maz pamanām darbībām un praksēm, analizēt cilvēka un vietas faktoru pilsētu attīstībā un urbanizācijas procesos, tādējādi ļaujot ieraudzīt pilsētas un cilvēka mijiedarbību un tās sniedzošos attīstības impulsus, gan vienas pilsētas robežās, gan plašākā reģionālā kontekstā. Jūliusa Dēringa atmiņu un dienasgrāmatu materiāli kalpo par piemēru un sniedz iespēju pielietot šādu pētniecības pieeju, šajā gadījumā caur viena indivīda pieredzi jeb ikdienu lūkoties uz Jelgavas pilsētas attīstību 19. gadsimta otrajā pusē, kad notiek strauja urbanizācija un pilsēta sabiedrībā iegūst arvien lielāku lomu, ļaujot labāk izprast ko pilsēta sniedz indivīdam un kāda ir viņa dzīve tajā.

Everyday Life as a Research Approach in the Study of Urban History: The Example of Julius Döring and Jelgava

Anna Anita Cīrule

The Parliament of Latvia

The paper provides an in-depth insight and analysis in the usage of everyday life as a research approach in the study of urban history and urbanisation in Latvia and the Baltic region. Urban history in the territory of Latvia has been researched in a relatively fragmented way, more attention has been paid to individual cities and towns in the region and aspects of their development. The history of Riga, the largest city of the region, has attracted researchers in different periods of time, however, the city is developing and lives along with the surrounding rural territories and other towns. Therefore, historiography looks relatively rarely at the interaction between different cities and the overall or opposite trends in their development processes. The everyday life research approach could be one way to gain a more comprehensive analysis of urbanisation processes, particularly in the 19th century when the present-day urban centres were formed.

The everyday life historical research approach provides an opportunity to analyse the human and spatial factors in urban development and urbanisation processes throughout more individualised experiences and ritualised, low-visibility activities and practices, thus allowing to see urban–human interaction and development impulses, both within a town and in a wider regional context. Julius Döring’s memoirs and diaries serve as an example and provide an opportunity to apply such a research approach. In this case, it allows looking at the development of the city of Jelgava in the second half of the 19th century through an individual experience or everyday life, at the time when rapid urbanisation takes place and the role of the city and urban lifestyle, increases in society.

Kokles modernizācija Latvijā starpkaru periodā

Ieva Kalniņa

Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija

Jau pirmās nacionālās atmodas laikā, 19. gadsimta 50.–80. gados, kokle tika uzskatīta par svarīgu latviešu kultūras simbolu. Tomēr 19. un 20. gadsimta mijā šī instrumenta spēles tradīcijas bija uz izzušanas robežas, lai gan atsevišķi entuziasti veicināja tās iekļaušanu Latvijas kultūrtelpā. Pēc valstiskās neatkarības iegūšanas (1918) radās piemēroti apstākļi kokles attīstībai. Tā sāka arvien biežāk skanēt ne vien lauku mājās, bet arī sarīkojumos, koncertos, radiofonā un dievturu svētrītos. Vēstures liecības ļauj secināt, ka tieši šajā laikā koklei radās jauns pielietojums – sāka veidoties pirmie zināmie koklētāju ansambļi. Šis process gāja rokrokā ar modernizācijas ideju, ieviešot dažādas inovācijas instrumenta uzbūvē, spēles paņēmienos un repertuārā. Tādējādi koklei radās ne tikai jaunas modifikācijas, bet arī ar tām saistīti jauni muzicēšanas konteksti un pati mūzika.

Izraudzītās tēmas **aktualitāte** ir balstīta apsvērumā, ka koklei ir nozīmīga vieta Latvijas mūzikas dzīvē, tomēr pētījumu par tās vēsturi nav daudz un to veidotā aina ir nepilnīga. Šī referāta **mērķis** ir noskaidrot galvenās tendences kokļu modernizācijas procesā starpkaru perioda Latvijā un to saikni ar sociokultūras vidi.

Pētījumā izmantota aprakstošā jeb deskriptīvā metode, lai raksturotu, piemēram, instrumenta modernizācijas procesu. Tika izmantota arī arhīvu pētniecības metode – dažādi starpkaru laika preses materiāli, publicēti un npublicēti kokļu pētnieču Māras Vanagas un Teiksmas Jansones pētījumi.

Materiālu analīze ļauj secināt, ka kokles modernizācija starpkaru periodā bija nepieciešamais kompromiss starp jau gandrīz izzudušo tradīciju un sociālo pieprasījumu. Nozīmīgu ieguldījumu devuši gan tradīcijas nesējs Pēteris Korāts, gan profesionālie mūziķi kā, piemēram, Jānis Norvilis un citi. 20. gs. 20.–30. gadu koklētāju ansambļu darbībā uzkrātā pieredze bija pamats kokļu modernizācijas procesiem jau pēckara laikā.

Modernisation of the *kokle* in Latvia during the Interwar Period

Ieva Kalniņa

Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music

Already during the first National Awakening, in the 1850–1880s, the *kokle* was deemed to be an important symbol of Latvian culture. However, at the turn of the 19th and 20th centuries, the playing traditions of this instrument were on the brink of extinction, although some enthusiasts encouraged its inclusion in the cultural space of Latvia. Following the acquisition of national independence (1918), there appeared appropriate conditions for the development of the *kokle*. It was played more and more frequently not only in country houses, but also in concerts, radio, and in the *Dievturi* religious ceremonies. The historical evidence suggests that exactly at that time a number of *kokle* ensembles were established. This process went hand in hand with the idea of modernisation, introducing a variety of innovations in instrument's design, performance techniques and repertoire. This resulted not only in new modifications of *kokle*, but also in new musical contexts and music itself.

The topicality of the chosen theme is based on the fact that the *kokle* plays an important role in Latvia's music life. However, the studies on its history are still scarce and they provide an incomplete insight into the topic. The aim of this paper is to identify the main trends in the process of upgrading the *kokle* in Latvia in the interwar period. In addition, it investigates the *kokle*'s relationship to the sociocultural environment.

In the study the descriptive method is applied, to characterise, for example, the process of modernising the instrument. The archive research method was also used – various interwar press materials and published and not published studies by Māra Vanaga and Teiksmā Jansone, researchers of *kokle*.

The analysis of the materials leads to the conclusion that modernisation of the *kokle* during the interwar period implied the necessary compromise between the already disappearing tradition and the social demand. Pēteris Korāts who was engaged in popularising the *kokle* tradition, along with Jānis Norvilis, a professional musician, have contributed significantly to the development of the *kokle*. The experience accumulated by the *kokle* player ensembles of the 1920s–1930s made the basis for the process of modernising of the *kokle* already in the post-war period.

Naudas sistēma viduslaiku Livonijā (15. gs. – 16. gs. vidus): strīdu objekts vai zemju saliedēšanas līdzeklis?

Marina Solovjova
Latvijas Universitāte

Livonijas vēsturi laika posmā no 13. līdz 16. gs. raksturo nepārtrauktā cīņa starp vairākiem politiskajiem spēlētājiem: Rīgas arhibīskapu, Vācu ordeņa Livonijas atzaru un pilsētniekiem.

Viena no spilgtākajām nesaskaņām bija vietēja monētniecība un naudas politika. Pretrunu pamatā bija fakts, ka naudas kalšanas tiesības jau kopš 13. gadsimta sākuma piederēja Livonijas zemeskungiem, kā dēļ pilsētām (pirmām kārtām, Rīgai, Tērbatai un Tallinai) bija liegta iespēja realizēt neatkarīgu un patstāvīgu monetāro politiku. Tai paša laikā tieši pilsētas nodrošināja naudas kalšanas praktisko īstenošanu un spēlēja ekonomisko centru lomu. Šī loma viduslaiku beigās, tirdzniecības tempiem un apjomiem palielinoties, kļuva arvien lielāka.

1422.–1426. gadā Livonijā tika realizēta naudas reforma, kuras rezultātā tika radīta jaunā monetārā sistēma: visā Livonijas teritorijā tagad apgrozījās vienādas monētas, tāpat arī izmaiņas naudas kalšanas noteikumos skāra visu Livonijas teritoriju. Tas nozīmē, ka politiski plurālistiskā Livonija ar vienoto naudas sistēmu tika pārvērsta vienotajā telpā, kur nauda pildīja komunikatīvo un apvienojošo funkciju – līdz pat Livonijas karam, kas pielika galu jau tā traulajai politiskajai vienotībai.

Jautājums par to, kā precīzi definēt Livonijas politisko iekārtu, joprojām ir atklāts. Taču, raksturojot Livoniju kā reģionu un analizējot šīs teritorijas attīstības specifiskās tendences, svarīga ir nevis tikai politiskā iekārta, bet arī citi sabiedrību vienojošie faktori. Par vienu no šiem faktoriem kļuva vietējā monētniecība.

Šajā referāta tiek mēģināts noskaidrot, kādu lomu spēlēja Livonijas monetārā sistēma viduslaiku izskaņā. Vai Livonijas gadījumā ir pamats runāt par centralizēto monetāro savienību, kā tas tolaik bija raksturīgs daudzām vācu pilsētām? Vai var novērot kādu konsekvenci naudas apgrozības problēmu risināšanā? Cik lielā mērā lēmumus ietekmēja politisko un ekonomisko spēlētāju savstarpējā cīņa?

Diemžēl ir jāatzīmē, ka monētniecības attīstība nav sevišķi populāra tēma mūsdienu Latvijas vēstures pētnieku vidū. Neskatoties uz salīdzinoši labu avotu bāzi, pētījumu par Livonijas monetāro saimniecību ir samērā maz, turklāt šo darbu vairākumu raksturo aprakstošā pieeja – faktoloģiskā materiāla izklāsts. Referātā tiks veikts mēģinājums apskatīt Livonijas monētniecību plašākā kontekstā, akcentējot tās lomu sabiedrības dzīvē, reģiona formēšanā un Livonijas tēla radīšanā.

Monetary System in Medieval Livonia (15th to Mid–16th Century): A Source of Conflicts or a Land Consolidation Instrument?

Marina Solovjova
University of Latvia

The history of Livonia from the 13th to the 16th century is characterised by a constant struggle between several political players: the Archbishop of Riga, the Livonian Order, and the citizens.

One of the most striking manifestations of these disagreements was local coinage and monetary policy. The controversies were based on the fact that the right to mint coins since the beginning of the 13th century had belonged to the Livonian lords, which prohibited cities (primarily Riga, Tartu, and Tallinn) from the realisation of an independent and autonomous monetary policy. At the same time, the cities ensured practical implementation of minting coins and became important economic centres; this role increased in the late Middle Ages with the growth of trade rates and volumes.

In 1422–1426, Livonia underwent a monetary reform, which led to the creation of a new monetary system: equal coins were now in circulation throughout Livonia; changes in the minting rules affected the entire territory of Livonia. This means that with the new monetary system the politically pluralistic Livonia was transformed into a unified space, where money played a communicative and unifying function – until the Livonian War, which put an end to this already fragile political unity.

The question of a precise definition of the Livonian political system still remains open. However, when describing Livonia as a region and analysing the specific development trends of this area, not only the political system is important, but also other aspects that united society. One of the essential elements that held this heterogeneous political structure together was local coinage.

The report focuses on the role of the Livonian monetary system in the late Middle Ages. In the case of Livonia, is there any reason to talk about a centralised monetary union, as was the practice of many German cities at that time? Can any consistency be observed in solving the problems of money circulation? To what extent were decisions influenced by the struggle between political and economic players?

Unfortunately, the development of coinage is not a very popular topic among contemporary researchers of Livonian history, notwithstanding a comparatively sound source basis. Most of the works are characterised by the descriptive method – presentation of the factual material. The paper focuses on the Livonian coinage in a broader context, emphasising its role in the life of late medieval society, as well as in shaping the region and creating the image of Livonia.

Rīgas arhibīskapijas domkapituls un koadjutora jautājums 1555.–1557. gadā

Margarita Novikova

Latvijas Nacionālais vēstures muzejs

Viens no pēdējiem iekšpolitiskiem konfliktiem Livonijas vēsturē bija Koadjutora karš (1556–1557). Tā pamatā bija vairāku iekšēju un reģionālu problēmu samezglojumus, un Rīgas arhibīskapa koadjutora jautājuma un Koadjutoru kara vēsture guvusi plašu ievērību Livonijas historiogrāfijā tieši kā reģionālās vēstures tēma. Vienlaikus trūkst detalizētāku pētījumu par Rīgas arhibīskapijas domkapitula politiku šajā jautājumā un par tā darbību minētā konflikta laikā, lai gan nomināli tieši domkapitula ievēlēšanas tiesības bija šo notikumu centrā. Tas saistās ar to, ka konflikta gala iznākumu noteica arhibīskapa panāktais Polijas karaļa spiediens, bet uzreiz pēc tam sekoja Livonijas karš (1558–1583) un arhibīskapijas sekularizācija (1566). Referāta mērķis ir, balstoties pieejamos avotos, sniegt analītisku ieskatu domkapitula politikā. Tiek izmantota salīdzinošā, vēsturiski-ģenētiskā un hermeneitiskā metode. Rezultātā tiek secināts, ka domkapitula nostāju koadjutora jautājumā noteica dažādi pretēji vērsti faktori, kā nepieciešamība saglabāt savu statusu un kofesiju, un nepieciešamība pēc sakariem Svētajā Romas impērijā. Tā iespējas ietekmēt situāciju bija ierobežotas, un domkapituls, pirmkart, centās saglabāt statusa un īpašumu neaizskaramību. Visefektīvākais līdzeklis politikā varēja būt impērijas normu izmantošana, bet šā konflikta ietvaros to liedza arhibīskapa panāktais starptautiskais atbalsts. Šāds ieskats domkapitula politikā augstākminēto iemeslu dēļ neatklāj plašāku reģionālu procesu iemeslus, bet palīdz niansētāk skatīties uz Rīgas domkapitula stāvokli 16. gs. vidū kontekstā ar līdzīgu baznīcas struktūru attīstības ceļiem vācu zemēs.

The Cathedral Chapter of Archbishopric of Riga and the Issue of Coadjutor in 1555–1557

Margarita Novikova

National History Museum of Latvia

The Coadjutor's Feud (1556–1557) was one of the last inner conflicts in the history of Livonia. It was caused by the intertwining of multiple factors in the inner and regional politics, and hence the problem of selecting a coadjutor of the Archbishop of Riga and the Coadjutor's Feud has been a widely studied topic of regional history. At the same time, there is a lack of detailed research on the politics of the Cathedral Chapter of Riga, even though its election rights were at the core of the problem. This is explained by the fact that the outcome of the conflict was determined by the political pressure by the King of Poland who was an ally of the Archbishop, and it was followed by the Livonian War (1558–1583) and secularisation (1566). The aim of this paper is to give an analytical overview of the politics of the Cathedral Chapter. The comparative, genetic, and hermeneutic methods are used for that purpose. The conclusions show that the standpoint of the Cathedral Chapter was influenced by multiple converse factors, like the need to preserve their status and denomination and the need for connections in the Holy Roman Empire. Its ability to influence the situation was limited, and the chapter primarily aimed at preserving its status and possessions. Application of imperial norms might have been the most effective instrument of its politics; however, within this conflict that was prevented due to the international support ensured by the Archbishop. This overview does not aim at explaining the causes of the conflict, but rather it provides an opportunity to have a clearer look at the position of the Cathedral Chapter of Riga in the context of other ecclesiastical territories in the German Empire.

Rīgas cunftu emblemātikas sākums: amatu zīmogu piemērs, 16. gadsimts – 17. gadsimta pirmā puse

Justīne Fišere
Latvijas Universitāte

Emblemātikas pirmsākumi Eiropā ir meklējami Renesanses laika Itālijā. Tās uzplaukums vērojams 17./18. gadsimtā, bet noriets jau 19. gadsimtā. Visbiežāk emblēmām ir alegoriskas vai reprezentatīvas funkcijas. Arī Eiropas amatu brālības izmantoja reprezentatīvās emblēmas kā atpazīšanas zīmes.

Rīgas amatniecībā emblemātika konstatējama jau 16. gadsimtā, cunftēm pieņemot amatu reprezentējošas emblēmas. Amatu emblemātikas sākums ir konstatējams cunftu sfragistikas materiālā. Līdz mūsdienām ir saglabājušies septiņu Rīgas amatu zīmogu nospiedumi, kuru zīmogi darināti laikā no 16. gadsimta sākuma līdz 17. gadsimta vidum, un viens zīmogs, kas darināts 17. gadsimta vidū. Tie glabājas Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja sfragistikas kolekcijā.

Agrākie Rīgas amatu zīmogi to nospiedumu formā ir saglabājušies no 16. gadsimta sākuma – tie ir 1513. gadā darinātais ķirurgu un 16. gadsimta sākumā darinātais zeltkaļu zīmogs. Abi zīmogi tapuši laikā pirms Reformācijas kustības izplatības Rīgā, kad cunftēs bija aktīvs Svēto kults. Kā zināms, katram amatam bija savs svētais aizbildnis, kas daļēji bija arī kā amata atpazīšanās zīme. Piemēram, Svētais Elīgijs, kurš visā Svētās Romas impērijas teritorijā bija zināms kā zeltkaļu svētais aizbildnis, tika attēlots arī uz Rīgas zeltkaļu cunftes zīmoga.

Reformācijas laikā, luterānismam noliedzot svētā kulta idejas, svētie aizbildņi pakāpeniski tika aizstāti ar amata emblēmām. Visbiežāk cunftes reprezentācijai emblēmā tika attēloti amata darbarīki vai amatnieku izstrādājumi. Tomēr amatu emblemātikā arī vēlākajos laikos ir sastopami svēto attēli vai kāds no svētā atribūtiem.

Beginning of the Riga *Zunft* Emblematics: An Example of Craft Seals, 16th Century – First Half of the 17th Century

Justīne Fišere
University of Latvia

The beginning of the emblematics in Europe can be traced back to Renaissance Italy. Its time of prosperity was in the 17th/18th centuries, and it declined in the 19th century. Most often emblems bear allegorical or representative functions. The European craft fraternities also used representative emblems as identification marks.

Emblematics in Riga crafts appeared already in the 16th century, when the craftsmen's corporations (guilds, *Zunft*) accepted craft representing emblems. The beginning of the craft emblematics can be associated with the sphragistic material of craftsmen's corporations. Until now, imprints of the seals of seven Riga crafts have been preserved, which were made between the early 16th century to the mid-17th century, and one seal that was made in the middle of the 17th century. These are kept in the collection of sphragistics of the Museum of the History of Riga and Navigation.

The earlier seals of Riga crafts have been preserved from the early 16th century in the form of imprints – namely, the seal of surgeons made in 1513, and the seal of goldsmiths made in the early 16th century. Both seals were created before the spread of the Reformation movement in Riga, when the cult of saints was active within the craftsmen's corporations. As it is known, each craft had its own holy patron, who also implied a distinctive sign of the craft. For example, St. Eligius, who was known throughout the territory of the Holy Roman Empire as the holy patron of goldsmiths, was also depicted on the seal of the Riga Goldsmiths' corporation.

During the Reformation, when Lutheranism denied the ideas of the cult of saints, holy patrons were gradually replaced by craft emblems. For the representation of a craftsmen's corporation, most often craft's working tools or craftsmen's goods were depicted. However, also in later times, images of saints or some attribute of a saint can be found in craft emblematics.

Ukraiņu kazaki Latvijas teritorijā poļu-zviedru 1600.–1611. gada karā: ziņas par lomu karadarbībā

Vitālijs Varnakovs
Latvijas Universitāte

1600. gadā starp Zviedrijas karalisti un Žečpospolitu (Polijas karalisti un Lietuvas Lielkņazisti) dinastisko un reliģisko iemeslu dēļ izraisījās karš. Konfesionālas atšķirības neļāva karalim Sigismundam III ilgstošā perspektīvā iegūt atbalstu vienlaikus gan katoliskajā Žečpospolitā, gan luteriskajā Zviedrijā, kas noveda pie kara starp šīm divām valstīm XVII gs. sākumā. Konkrētajā laika posmā Polijas un Lietuvas valdījumi ietvēra sevī arī mūsdienās Baltkrievijas un Ukrainas teritorijas, kur pastāvēja pamatīgas konfesionālās atšķirības.

Turklāt minētajā laika posmā Ukrainas zemēs pie Dņepras upes krastiem izveidojās militarizētā un no klaušām brīva slēgtā korporācija, kuru ir pieņemts saukt par “Zaporožskaja Seč”, kas sastāvēja no kazakiem. Daļa no tiem, neskatoties uz reliģiskām pretrunām, bija ar mieru veikt kara dienestu pie Polijas karaļa un Lietuvas lielkņaza un tādējādi piedalījās Žečpospolitas karagājienos, 1600.–1611. gadu karu ieskaitot. Tā kā par kara lauku uzreiz kļuva Baltijas reģions, ieskaitot poļu Vidzemi, ukraiņu kazaki Žečpospolitas bruņoto spēku sastāvā piedalījās karadarbībā arī mūsdienu Latvijas teritorijā.

Referāta mērķis ir aplūkot ziņas par ukraiņu kazaku piedalīšanos karadarbībā poļu un lietuviešu armiju pusē galvenokārt Vidzemē 1600.–1611. gados. Balstoties uz tā laika avotiem un zinātniskiem darbiem par šo tēmu, referāta ietvaros būs sniegta atbilde uz sekojošiem problēmjautājumiem: kādi bija ukraiņu kazaku iemesli un motivācija piedalīties karadarbībā “poļu Vidzemē” un kā izpaudās ukraiņu kazaku piedalīšanās karadarbībā šajā kara laikā?

Ukrainian Cossacks in the Territory of Latvia during the Polish–Swedish War of 1600–1611: Data on the Role in the Warfare

Vitālijs Varnakovs
University of Latvia

In 1600, a war broke out between the Kingdom of Sweden and Rzeczpospolita (Kingdom of Poland and Grand Duchy of Lithuania) for dynastic and religious reasons. Confessional differences prevented King Sigismund III from gaining long-term support in both Catholic Rzeczpospolita and Lutheran Sweden, which led to the war between the two countries in the early 17th century. During this period, the Polish and Lithuanian dominions included the territories of modern-day Belarus and Ukraine, where fundamental confessional differences still existed.

In addition, during the period under review, a militarised and corvée-free closed corporation, known as the “Zaporozhian Sich”, was formed on Ukrainian lands along the banks of the Dnieper River; the corporation involved Cossacks. Some of them, despite their religious contradictions, were willing to serve in the army of the King of Poland and the Grand Duke of Lithuania and thus took part in the military campaigns of Rzeczpospolita, including the war of 1600–1611. Since the Baltic region, including the Polish Vidzeme, immediately became a battleground, the Ukrainian Cossacks as part of the Rzeczpospolita military also took part in hostilities on the territory of modern-day Latvia.

The purpose of this paper is to analyse data about the participation of Ukrainian Cossacks in military campaigns as the part of the Polish and Lithuanian armies, mainly in Vidzeme in 1600–1611. Based on historical sources and scientific works on this topic, this paper will provide answers to the following questions:

- What were the reasons and motivation of the Ukrainian Cossacks to take part in the war in “Polish Vidzeme”?
- How exactly the participation of Ukrainian Cossacks in the war occurred on this battlefield?

Latgales (Poļu Inflantijas) muižniecības (šļahtas) politiskā darbība Žečpospolitā pēc iekļaušanas Krievijas sastāvā un līdz Žečpospolitas III dališanai (1772–1795)

Edvards Seliška
Latvijas Universitāte

Jautājums par Poļu Inflantijas šļahtas (inflantiešu) politisko darbību 18. gs. ir ļoti maz pētīts, īpaši tas attiecas uz posmu pēc pievienošanas Krievijas impērijai (1772). Tam vēsturnieki pievērsušies pavisam nesen. Tādēļ raksta mērķis ir, balstoties uz šobrīd izpētīto, dot ieskatu par šodienas Latvijas teritorijai piederīgu zemju muižniecības politisko darbību, uzskatiem, politiskajām afiliācijām laika posmā starp Polijas I un III dališanu (1795).

Ievadā īsumā dots ieskats par inflantiešu nostāju attiecībā uz 18. gs. 60. gados īstenotajām Žečpospolitas reformām, par anti-krievisko un anti-reformu Baras konfederāciju, kā arī par I dališanu. Šo nostāju raksturoja no vienas puses nosacīts tuvums karaļa Staņislava Augusta politiskajai nometnei, no otras – bažas par attiecībām ar Krieviju.

Pēc 1772. gada daļa inflantiešu kļuva par dubultpavalstniekiem, jo bija saglabājuši īpašumus Latgales teritorijā, zvērējuši uzticību Katrīnai II, bet pēc 1778. gada Kurzemes hercogistes teritorijā atjaunoja savu darbību muižniecības pašpārvaldes sanāksmju (seimiku) un Seima līmenī. Viņu spilgtākais darbības laiks bija valsts reformu posmā 1788.–1792. gadā (Lielais jeb Četrģadu Seims). Tad atklājās gan visai sarežģītās inflantiešu attiecības ar dažādām Žečpospolitas politiskajām grupām, Krievijas valstsvīriem, kā arī inflantiešu nostāja ārpolitikā, jautājumos par armiju, attiecībām ar Baznīcu, dzimtbūšanu, attieksmi pret ebrejiem. Salīdzināta arī inflantiešu nostāja ar citu Žečpospolitas zemju muižnieku uzskatiem. Kopumā inflantiešu politiskā pozīcija bija drīzāk piesardzīga, demonstrējot spēju strauji mainīt nostāju.

Political activity of the Latgale (Polish Livonia/Inflanty) Nobility (*szlachta*) in Polish–Lithuanian Commonwealth (Rzeczpospolita) after Its Incorporation into Russia and until the Third Partition of Poland (1772–1795)

Edvards Seliška
University of Latvia

The issue of the political activity of the Polish Livonia nobility (Inflantians) in the 18th century is a scarcely researched, especially concerning the period after the inclusion into the Russian Empire (1772). Historians have been addressing this period only recently. Therefore, the aim of the article is, based on the current research, to provide an insight into the political activities, views, and political affiliations of the nobility of the lands (Latgale) belonging to the territory of modern-day Latvia.

The introduction briefly gives an insight into the political position of the Inflantians regarding reforms of Rzeczpospolita in the 1760s, the anti-Russian and anti-reform Bar Confederation, and the First Partition. Their position was characterised, on the one hand, by the relative proximity to King Stanislaw August's political camp, and on the other, by concerns about relations with Russia.

After 1772, a part of the Infantians become dual citizens, because they had maintained possessions in the territory of Latgale, sworn allegiance to Catherine II, but after 1778, in the territory of the Duchy of Courland, they renewed functioning of nobility councils (*seimiks*) and their participation in parliament – the Sejm. The most noticeable period of their activities was during the state reforms of 1788–1792 (the Great or Four-Year Sejm). Then the rather complicated relations of the Infantians with various political groups of Rzeczpospolita and Russian statesmen were revealed. Also, the Inflantian position concerning foreign relations, army, relations with the Church, serfdom, and attitude towards Jews is described. The position of the Inflantians is compared to the views of other noblemen of Rzeczpospolita.

In general, the political stance of the Infantians was rather cautious, demonstrating their ability to change their position rapidly.

Angļu tirgotāju darbības ierobežojumi Rīgā 18. gadsimtā

Jānis Stepiņš

Kad attīstās starptautiskās ekonomiskās attiecības un dažādu valstu ekonomiskās attiecības kļūst ciešākas, ārējie un iekšējie faktori spēlē ļoti svarīgu lomu un ietekmē saimniecības struktūru pārveidi un attīstību. 18. gadsimtā viens ārējais faktors bija Anglijas modernizācija, tās ietekme un pieprasījums pēc izejmateriāliem, dabas resursiem. Tas izraisīja nepieredzētu Krievijas eksporta pieaugumu, veicināja Krievijas ārējās tirdzniecības atkarību no Anglijas pieprasījuma. Otrs ārējais faktors bija Anglijas finanšu revolūcija un finanšu resursu pieejamība angļu tirgotājiem. No šiem abiem faktoriem izriet angļu tirgotāju aktīvā darbība, komerciālā un pieaugošā dominance Baltijas jūras valstīs un īpaši Krievijas ostās. Tas liek uzdot jautājumu — kāds bija angļu tirgotāju darbības apjoms un ietekme uz ekonomikas attīstību Rīgā un Vidzemē 18. gadsimtā?

Ņemot vērā līdzšinējo tēmas izpēti un avotu pieejamību, iespējams veikt pētījumu par angļu tirgotāju darbību Rīgā un Vidzemē 18. gadsimtā. Mēs varam izpētīt un analizēt ne tikai preču plūsmu un darbības apstākļus, bet arī konkrētu tirgotāju uzņēmējdarbības praksi, mēs varam izdarīt pietiekoši objektīvus secinājumus.

Anglijas ekonomiskā un finansiālā attīstība tās pavalstniekiem nodrošināja virkni priekšrocību. Tirdzniecības līgumi ar Krieviju pavēra labas iespējas, taču angļu tirgotāji Rīgā piedzīvoja ievērojamus pilsētas rātes noteiktus darbības ierobežojumus. 1756. gadā Rīgas rāte izdeva rīkojumu "*Verordnung für die hierherkommende und allhier sich aufhaltende fremde Negotianten*", kurā 14 punktos apkopoja ārzemnieku tirgotāju darbības nosacījumus Rīgā. Rāte atsaucās uz senām Rīgas privilēģijām, dažādu valdnieku rezolūcijām un Rīgas rātes pieņemtiem lēmumiem. Vēstures fakti liecina, ka Rīgas rātes noteiktie ierobežojumi tika izstrādāti un vērsti galvenokārt pret angļu tirdzniecības kompāniju iespiešanos. To mērķis bija izslēgt angļu tirgotājus no starpniecības tirdzniecības un radīt konkurences priekšrocības Rīgas namnieku un holandiešu tirgotāju grupām. Referātā analizēti ārējie faktori un riski, kas ietekmēja tirgotājus, tirgotāju iespējas un stiprās puses.

Izmantoti Kembridžšīras arhīva, Lielbritānijas Nacionālo arhīvu, Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva, kā arī Krievijas Valsts seno aktu arhīva dokumenti.

Restrictions on English Merchants in Riga in the 18th Century

Jānis Stepīņš

In the process of the development of international economic relations and intensification of bilateral economic ties, internal and external factors play a very important role and influence the transformation and evolution of economic structures. In the 18th century, one such external factor was the modernisation and influence of England and its demand for raw materials and natural resources. It triggered an unprecedented growth of Russian exports and facilitated the dependence of Russian foreign trade on demand from England. Another external factor was the financial revolution in England and the accessibility of financial resources for English merchants. The above two factors provided the base for active work of English merchants and their growing commercial dominance in the countries around the Baltic Sea and especially in Russian ports. This prompts a question: what was the scale of activities and influence of the English merchants on the economic development in Riga and the Governorate of Livonia in the 18th century?

The current status of research into this topic and the available sources allow conducting research on the activities of English merchants in Riga and the Governorate of Livonia in the 18th century. It is possible to study and analyse not only the flow of goods and working conditions, but also the commercial practice of concrete merchants and to draw reasonably objective conclusions.

The economic and financial development of England provided its citizens with a range of advantages. Trade agreements with Russia opened good opportunities, however, in Riga English merchants faced certain restrictions imposed on their activities by the city council. In 1756, the City Council of Riga issued regulations “*Verordnung für die hierherkommende und allhier sich aufhaltende fremde Negotianten*”, which in 14 paragraphs summarised the provisions of work of foreign merchants in Riga. The City Council made a reference to ancient privileges of Riga, resolutions issued by different rulers, and its own decisions. Historical facts testify that the restrictions imposed by Riga City Council were targeted mainly against the incursion of English trade companies. They were aimed at excluding English merchants from intermediary trade and to create advantages in competition for groups of Riga citizens and Dutch merchants. The presentation analyses external factors and risks that affected merchants, as well as the opportunities and strong sides of merchants.

The research is based on documents from Cambridgeshire Archives, the UK National Archives, the State History Archives of Latvia, and the Russian State Archives of Ancient Acts.

Latvijas pārstāvniecības ASV darbības pirmais posms (1921–1923)

Marika Selga
Latvijas Universitāte

1921. gada aprīlī Latvija nosūta uz ASV delegāciju Ludviga K. Sējas vadībā. Delegācijas darbības mērķis – veicināt Latvijas atzīšanu. 1922. gada janvārī uz Ņujorku tiek nosūtīts arī Arturs B. Ļūle – konsulārais pārstāvis no Ārlietu ministrijas. 1922. gada 28. jūlijā, kad ASV ir atzinusi Latviju *de jure*, Vašingtonā esošā delegācija iegūst diplomātiskās sūtniecības statusu, un Ludvigs K. Sēja tiek akreditēts kā pagaidu pilnvarotais lietvedis. 1923. gada aprīlī finanšu optimizācijas dēļ sūtniecība tiek slēgta un par vienīgo diplomātisko pārstāvniecību ASV kļūst A. B. Ļūles vadītais konsulāts Ņujorkā.

Referātā tiks aplūkoti: 1) Latvijas delegācijas, vēlāk sūtniecības darbības mērķi, uzdevumi un to īstenošana (veicināt Latvijas atpazīstamību, veicināt Latvijas atzīšanu, veidot nosacījumus starpvalstu attiecību attīstībai (naudas apmaiņas principi, pasta saziņa, u. c.), 2) praktiskās darbības problēmas un risinājumi (pārstāvniecības telpas, saziņas ar Ārlietu ministriju nodrošināšana, finanšu aprīte), 3) sadarbība ar tautiešiem ASV, 4) sūtniecības slēgšana.

Pārstāvniecības izveide nodrošināja Latvijas atpazīstamības veicināšanu, izpratnes par ASV politiskajām nostādnēm veidošanos Latvijā, kā arī veicināja atzīšanas procesus. Saeima, pieņemot, ka Latvijas intereses pilnībā var pārstāvēt konsulāts, īstenoja finanšu optimizāciju un sūtniecību Vašingtonā slēdza, neņemot vērā ārlietu ministra iebildumus.

The First Years of Latvian Representation in the United States (1921–1923)

Marika Selga
University of Latvia

In 1921, Latvia sent a delegation to the United States headed by Ludvigs K. Sēja (Louis Ch. Seya). The goal of the delegation was the promotion of recognition of Latvia. In January 1922, Arturs B. Ļūļe, consular representative from the Ministry of Foreign Affairs, was also sent to New York. On 28 July 1922, when the United States had recognised Latvia *de jure*, the delegation in Washington gained the status of a diplomatic legation and L. K. Sēja was accredited as the Charge d' Affairs. In April 1923, due to financial optimisation, the legation was closed and the consulate in New York headed by A. B. Ļūļe became the only diplomatic mission in the United States.

The report will cover 1) the goals and tasks of the Latvian delegation, later Legation, such as promotion of Latvia's visibility, facilitation of Latvia's *de jure* recognition, creation of practical conditions for interstate relations (money exchange principles, postal communication, etc.), 2) practical problems and solutions (representation premises, provision of communication with the Ministry of Foreign Affairs, financial circulation), 3) cooperation with compatriots in the USA, 4) the closure of the Legation.

The establishment of the Legation in Washington D.C. ensured the promotion of Latvia's visibility, formation of an understanding of US policies in Latvia, as well as facilitated the recognition processes. The assumption that Latvia's interests could be fully represented by the consulate prompted the Saeima to implement financial optimisation and close the Legation in Washington, despite the opposition by the Foreign Minister.

Latvijas akadēmiski izglītoto sieviešu apvienība: Sabiedriski-tiesiskās komisijas darbības piemērs (1929–1940)*

Zane Rozīte

Latvijas Nacionālā bibliotēka

Starptautiskā periodā sievietēm Latvijā tika piešķirtas pilnvērtīgas tiesības iegūt augstāko izglītību, ko uzlūkoja par vienu no galvenajiem faktoriem sieviešu sociālā stāvokļa uzlabošanai sabiedrībā. Rezultātā būtiski pieauga akadēmiski izglītoto sieviešu skaits un viņu pārstāvniecība profesionālajā sfērā. Tas radīja nepieciešamību pēc organizācijas, kas pārstāvētu viņu intereses un profesionālās tiesības, līdzdarbotos augstākās izglītības un zinātnes politikas veidošanā, kā arī uzlabotu izglītotas sievietes tēlu sabiedrībā. Kā ievērojamākā šāda veida organizācija, balstoties uz Starptautiskās akadēmiski izglītoto sieviešu savienības piemēru, 1928. gadā tika dibināta Latvijas akadēmiski izglītoto sieviešu apvienība (LAISA), kuras darbību organizēja tematiskās komisijās un profesionālās sekcijās.

Viena no nozīmīgākajām LAISA komisijām bija Sabiedriski-tiesiskā komisija, kuras galvenie mērķi bija sievietes tiesiskā stāvokļa apzināšana, tiesisko un profesionālo interešu aizstāvība, kā arī sieviešu sabiedrisko aktivitāšu veicināšana. Sabiedriski-tiesiskās komisijas piemērs ļauj konstatēt LAISA darbības vispārējo stratēģiju, mērķus un aktivitātes formas un ar tām saistītās problēmas, piemēram, biedreņu pasivitāte, resursu trūkums, kā arī LAISA atpazīstamība. Lai arī LAISA Sabiedriski-tiesiskā komisija pārstāvēja primāri akadēmiski izglītoto sieviešu intereses, komisijas izpētes piemērs tāpat ļauj plašāk konstatēt sieviešu organizāciju pilsoniskās aktivitātes jomas un iespējas ietekmēt sievietes stāvokli, gan sadarbojoties savstarpēji, gan – ar valsts pārvaldes institūcijām. Nozīmīgākās komisijas aktivitātes saistāmas ar tādiem jautājumiem kā precētas sievietes darba tiesību ierobežošana, laulāto mantiskās attiecības, jauns civillikums, precētas sievietes pilsonība.

LAISA Sabiedriski-tiesiskās komisijas darbības izpētei galvenokārt izmantoti Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva nepublicētie dokumenti, konkrētāk, 2261. fonds “Latvijas akadēmiski izglītoto sieviešu apvienība”, kā arī LAISA informatīvo izdevumu “Latvijas Akadēmiski Izglītoto Sieviešu Apvienības Ziņojumi”. Pētījumā galvenokārt izmantota ģenētiskā un salīdzinošā metode.

---

* Referāts konferencei un tēzes sagatavotas VPP projekta “Dokumentārā mantojuma izpētes nozīme, veidojot sinerģijas starp pētniecību un sabiedrību” (VPP-IZM-2018/1-0022) ietvaros.

The Latvian Association of Academically Educated Women: An Example of Public-Legal Committee's Activities (1929–1940)*

Zane Rozīte

National Library of Latvia

In the interwar period, women in Latvia were granted full rights to higher education. Higher education was considered as one of the main factors for improving the women's social status. As a result, the number of academically educated women and their representation in the professional sphere increased significantly, which promoted the need for an organisation that would represent and defend their interests and professional rights, participate in the formation of higher education and science policy, as well as improve the image of an educated woman in society. Based on the example of the International Federation of University Women, the Latvian Association of Academically Educated Women (LAAEW) was founded in 1928, as one of the most significant organisations. The work of the LAAEW was organised in thematic committees and professional sections.

One of the most significant committees was the Public-Legal Committee, the main objectives of which were to identify the legal status of women, to protect their legal and professional interests, and to promote women's public activities. The example of the Public-Legal Committee allows to identify the general strategy, goals, and forms of activity of the LAAEW along with the related problems, such as passivity of members, lack of resources, as well as recognition of the LAAEW. Although the Public-Legal Committee primarily represented the interests of academically educated women, the example of the committee's work also allows a wider insight into women's organisations' civic activity spheres and possibilities to influence women's position in society, both in co-operation with each other and with state administration institutions. The most important activities of the committee were related to issues like restriction of the working rights of married women, property relations between spouses, a new civil law, married women's citizenship.

For the research of the activities of the Public-Legal Committee, unpublished documents from the Latvian State Historical Archives were used, mainly from Fund 2261, "Latvian Association of Academically Educated Women", as well the informative publication of LAAEW – *Reports of the Latvian Association of Academically Educated Women*. The genetic approach and comparative method have been used in this study.

---

* The paper and thesis are prepared within the framework of State Research Programme "The Significance of Documentary Heritage in Creating Synergies Between Research and Society" (Project No. VPP-IZM-2018/1-0022).

Vācbaltiešu sociālpolitiskās aktivitātes Latvijas Politiskās pārvaldes redzeslokā (1929–1934)

Rūdolfs Rubenis
Latvijas Universitāte

Izveidojoties neatkarīgajai Latvijas Republikai pēc Pirmā pasaules kara un Latvijas Neatkarības kara, 1920. gados radikāli mainījās vācbaltiešu politiskais un sabiedriskais stāvoklis. Skatoties augstākās izglītības kontekstā, parlamentārajā Latvijas valstī vācbaltieši bija kļuvuši par nacionālo minoritāti, kas liedza viņiem iegūt valsts atzītu augstāko izglītību vācu valodā. Lai gan viņiem tika garantēta skolu autonomija, privātajā augstskolā, t. i. Rīgas Herdera institūtā, iegūtā augstākā izglītība netika pielīdzināta Latvijas Universitātē (Rīgas Politehnikuma/Rīgas Politehniskā institūta pēcteces) iegūtajam diplomam nacionālu apsvērumu dēļ. Arī jautājums par LU studiju valodu netika līdz galam noregulēts, bet gan tika “iesaldēts” līdz autoritārisma perioda sākumam. Tomēr vācbaltieši nebija gatavi padoties, un nolēma aizstāvēt savas nacionālās tiesības, dibinot un organizējot sabiedrisko organizāciju darbību, kas izraisīja interesi Latvijas Politiskajai pārvaldei.

Vācbaltiešu sabiedriskās organizācijas nevarēja iztikt bez sakariem ar Vāciju, jo tur pastāvēja šo organizāciju kopas (filiāles), caur kurām nāca atbalsts Latvijā dzīvojošajiem vācbaltiešiem. No šīm organizācijām izceļamas ir Vācbaltiešu brālība (*Die Baltische Bruderschaft*), Latvijas Vācbaltiešu izglītības biedrība (*Deutscher Bildungverein in Lettland*), Vācbaltiešu kultūras biedrība (*Deutscher Kulturverein*) u. c., kas juridiski skaitījās izglītības un kultūras organizācijas, taču tās bija apslēptas politiskās organizācijas Vācijas “maigās” varas nostiprināšanai. Pamatā historiogrāfijā uzmanība tikusi pievērsta nacionālsociālisma izpausmēm vācbaltiešu sociālpolitiskajā darbībā, sevišķi vācbaltiešu studentu korporācijas *Curonia* biedra Ērharda Krēgera “Kustības” (*“Bewegung”*) darbībai, taču parlamentārajā Latvijā vācbaltiešu sociālpolitiskā darbība varēja arī nebūt saistīta ar nacionālsociālismu, bet arī ar nacionālismu, konservatīvismu u. c.

Referāta mērķis ir izvērtēt Latvijas Politiskās pārvaldes novērojumus un vērtējumus par vācbaltiešu sociālpolitiskajām aktivitātēm parlamentārisma beigu posmā, sasaistot ar Latvijas valsts nacionālo drošību un vācbaltiešu-latviešu etniskajām attiecībām.

Baltic German Social Political Activities as Viewed by the Latvian Political Department (1929–1934)

Rūdolfs Rubenis
University of Latvia

As the Republic of Latvia achieved its independence after the First World War and the Latvian Independence War, the political and social position of Baltic Germans changed radically during the 1920s. Looking from the perspective of the higher education, during the parliamentary period the Baltic Germans had become a national minority, which prevented them from obtaining state-recognised higher education in German. Although they were guaranteed school autonomy, the private Riga Herder Institute diploma was not deemed competitive to the diploma obtained at the University of Latvia (successor of Riga Polytechnikum/Riga Polytechnical Institute), for national reasons. The issue of the UL study language was not fully resolved, it was “frozen” until the beginning of the period of authoritarianism. However, the Baltic Germans were not intended to give up and decided to defend their national rights by establishing public organisations and organising their work, which rose the interest of the Latvian Political Department.

Baltic German public organisations could not survive without contacts with Germany, since there were groups (branches) of these organisations, which provided aid for the Baltic Germans residing in Latvia. Among these organisations the following are to be noted: the Baltic (German) Brotherhood (*Die Baltische Brüderschaft*), the German Education Society of Latvia (*Deutscher Bildungsverein in Lettland*), the German Cultural Society (*Deutscher Kulturverein*), etc., which functioned legally as education and cultural organisations, although in essence they were hidden political organisations for consolidation of German state “soft” power. Currently, the historiography is focused on the manifestation of national socialism in Baltic German social political activities, especially the operation of Erhard Kroegers so called “Movement” (*“Bewegung”*) which had ties with the Baltic German student corporation *Curonia*. However, the socialpolitical activities of Baltic Germans during the parliamentary period might not be associated with national socialism, but also with nationalism, conservatism, etc.

The aim of the report is to evaluate observations and assessments made by the Latvian Political Department regarding the social political activities of Baltic Germans at the end of the parliamentary period in history of Latvia, linking it with Latvia’s national security and Baltic German–Latvian ethnic relations.

Konstantīna Jezovitova (1893–1946) darbības atspoguļojums Latvijas Nacionāla arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumentos

Milana Drugoveiko

Latvijas Universitāte, Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs

Konstantīns Jezovitovs (1893–1946) bija viens no Latvijas baltkrievu minoritātes nacionālās pašapziņas veicinātājiem, kura darbības rezultātā baltkrievi Latvijas starpkaru posmā izveidoja vairākas baltkrievu kultūras biedrības, izglītības iestādes, kā arī politiskās organizācijas un apzinājās savas minoritātes esamības nozīmi gan Latvijas teritorijas vēstures kontekstā, gan Latvijas iekšpolitikā starpkaru periodā.

Konstantīna Jezovitova politiskie uzskati sāka veidoties 1919. gadā, aktīvi iesaistoties Baltkrievijas Tautas Republikas pasludināšanā un darbojoties tās militāri-diplomātiskajā dienestā Latvijas teritorijā. Pēc Baltkrievijas Tautas Republikas misijas izbeigšanas Konstantīns Jezovitovs atgriezās Latgalē un pievērsās baltkrievu politiskās darbības organizēšanai, kas skāra politisko, izglītības un kultūras sfēru. Konstantīna Jezovitova sabiedriski-politiskie uzskati aptvēra vairākas laikmetam svarīgas norises. Savukārt visā darbības laikā Konstantīnu Jezovitovu nodarbināja jautājums par savas etniskās dzimtenes neatkarību, kas izskaidro viņa politisko motīvu klātesamību visās aktivitātēs starpkaru posmā Latvijā.

Neskatoties uz to, ka Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvā dokumenti tiek glabāti pēc fondražu principa, vairāki dokumenti par baltkrievu minoritātes izglītības tīklu veidošanu, politiskām organizācijām, kultūras aktivitātēm ietver liecības par Konstantīnu Jezovitovu. Tādā veidā Konstantīns Jezovitovs tiek identificēts kā viens no svarīgākajiem inteliģences pārstāvjiem baltkrievu minoritātes vidū, kā arī apliecina baltkrievu minoritātes pašapziņas līmeņa transformāciju sākot ar 1920. gadiem.

Referāta mērķis ir, identificējot Latvijas Nacionāla arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumentos ziņas par Konstantīnu Jezovitovu, sniegt vērtējumu par Konstantīna Jezovitova darbības lomu baltkrievu minoritātes pašapziņas veicināšanā starpkaru periodā Latvijā.

Reflection of Activities of Konstantin Jezovitev (1893–1946) in the Documents of the Latvian State Historical Archives, National Archives of Latvia

Milana Drugoveiko

University of Latvia, Latvian State Historical Archives, National Archives of Latvia

Konstantin Jezovitev (Kanstantyn Jezavitau, 1893–1946) was one of the promoters of the national self-awareness of the Latvian Belarusian minority, whose activities led to the formation of a number of Belarusian cultural societies, educational institutions, and political organisations in Latvia, in the interwar period, and facilitated the awareness of the importance of their minority's existence, both in the context of the history of Latvia and in Latvian domestic politics during the interwar period.

The political views of Konstantin Jezovitev began to form in 1919, as he actively participated in the proclamation of the Belarusian Democratic Republic and acted in the military-diplomatic service in the territory of Latvia. Following the termination of the Mission of the Belarusian Democratic Republic, Konstantin Jezovitev returned to Latgale and focused on the organisation of Belarusian political activities dealing with the political, educational, and cultural spheres. The public-political views of Konstantin Jezovitev covered several important developments of the epoch. Through his entire life, Konstantin Jezovitev was concerned with the question of the independence of his ethnic homeland, which explains the presence of political motives in all his activities during the interwar period in Latvia.

Despite the fact that documents at Latvian State Historical Archives of the National Archives of Latvia are stored according to the principle of classification of institutions, a number of documents regarding the formation of Belarusian minority education networks, political organisations, and cultural activities contain evidence of Konstantin Jezovitev. In this way, Konstantin Jezovitev is identified as one of the most important representatives of the intelligence among the Belarusian minority, providing evidence on the transformation of the self-awareness level of the Belarusian minority beginning with the 1920s.

The purpose of the report is to provide an assessment of the role of Konstantin Jezovitev in the promotion of the self-consciousness of the Belarusian minority in Latvia during the interwar period, by identifying information regarding Konstantin Jezovitev found in the documents of the Latvian State Historical Archives of the National Archives of Latvia.

Poļu internēto karavīru ikdienu Latvijā 1939.–1940. gadā: Liepājas poļu instruktoru un kareivju nometnes piemērs

Kristiāna Višņakova
Latvijas Universitāte

1939. gada 1. septembrī Vācijai un 17. septembrī Padomju Savienībai iebrūkot Polijā, sākās poļu militāro un civilo bēgļu kustība, tajā skaitā arī Latvijas virzienā. Latvijas robežu pirmās Polijas militārpersonas pārgāja naktī no 14. uz 15. septembri. Tie bija Polijas jūrnieki – viens komandieris poručiks kopā ar četriem virsniekiem un diviem matrožiem. Tajā pašā laikā Latvijā nolaidās četri vācu lidotāji. Minētie karavīri bija pirmie karojošo valstu armiju karavīri, kas Latvijai bija pasludinājuši savu neitralitāti, tādēļ tos bija jāinternē.

Poļu internēto karavīru ikdienu Latvijā 1939.–1940. gadā noritēja nedrošajos un ātri mainīgajos apstākļos – laikā, kad Polija karoja ar Vāciju un Padomju Savienību. Sākumā bija tikai Daugavpils poļu bēgļu nometne (neilgi pēc izveidošanas to likvidēja), un vēlāk poļu internētos karavīrus sāka pārvietot uz citām iekšzemes nometnēm – Liepājā, Lilastē un Litenē, bet vēlāk noformēja arī Ulbrokas nometni. Oktobrī Latvijā jau bija ap 1569 internēto karavīru, tomēr šis skaitlis vienmēr mainījās karavīru pārvietošanās un citu faktoru dēļ. Septembris Latvijas – Polijas attiecību vēsturē ir saistāms ar abu valstu diplomātisko attiecību pārtraukšanu. Ņemot vērā šo vēsturisko kontekstu, poļu internēto karavīru ikdienas analīze ļauj veikt plašākus secinājumus par Latvijas iekšpolitisko, militāro un principā arī ģeopolitisko stāvokli kara sākumā, īpašu vērību pievēršot arī Padomju Savienības faktoram. Liepājā 1939. gada oktobrī faktiski izveidojoties situācijai, kad pilsētā atradās triju valstu armijas – Latvijas, Padomju Savienības un Polijas –, veidojās saspringta situācija, kas ietekmēja gan Latvijas attiecības ar Padomju Savienību, gan Latvijas situāciju kopumā.

Referāta mērķis ir analizēt poļu internēto karavīru ikdienu Latvijā 1939.–1940. gadā, balstoties uz Liepājas poļu instruktoru un kareivju nometnes piemēru: tās darbību, saimniecību, režīmu un poļu internēto karavīru sadzīvi un brīvā laika pavadīšanas praksēm, to sasaistot ar norisēm reģionā. Referāta galveno avotu bāzi veido Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva 6455. fonda (Internēto poļu virsnieku nometne), 2574. fonda (Ārlietu ministrijas politiskais departaments) lietas, kā arī bijušā Polijas armijas seržanta Mariana Zavilo (*Marian Zawilo*) dienasgrāmata, kas tapa 1939.–1940. gadā, un iekļauj informāciju par internēšanu Latvijā un dzīvi nometnē Liepājā.

Everyday Life of Polish Interned Soldiers in Latvia in 1939–1940: An Example of the Camp of Interned Polish Instructors and Soldiers in Liepāja

Kristiāna Viņakova

University of Latvia

In 1939, when Germany, on 1 September, and the Soviet Union, on 17 September, invaded Poland, the movement of Polish military and civilian refugees began, including in the direction of Latvia. The first Polish military personnel crossed the Latvian border in the night of 14–15 September. These were Polish mariners – one commander poruchik together with four officers and two seamen. At the same time, four German aircraft pilots landed in Latvia. These were the first soldiers of the armies of the belligerent states, who had declared their neutrality to Latvia, therefore they were to be interned.

The daily life of Polish interned soldiers in Latvia in 1939–1940 took place in precarious and rapidly changing conditions – at a time when Poland was at war with Germany and the Soviet Union. Initially, there was only one Polish refugee camp in Daugavpils (it was abolished shortly after its establishment), but later Polish interned soldiers began to be transferred to other inland camps in Liepāja, Lilaste, and Litene, and later also Ulbroka camp was set up. In October, there were already about 1569 interned soldiers in Latvia, however, this number was constantly changing due to the movement of soldiers and other factors. September 1939 in the history of Latvian–Polish relations is associated with the severance of diplomatic relations between the two countries. Taking into account this historical context, the analysis of the daily life of the Polish interned soldiers allows drawing broader conclusions about the political, military, and also geopolitical situation in Latvia at the beginning of the war, paying special attention to the factor of the Soviet Union. In October 1939, three armies were present in Liepāja – Latvian, Soviet, and former Polish. This fact affected both Latvian–Soviet relations and the situation in Latvia in general.

The aim of the report is to analyse the daily life of Polish interned soldiers in Latvia in 1939–1940, basing on the example of the camp of Polish instructors and soldiers in Liepāja: its activities, economy, regime, and the daily life of interned Polish soldiers. The main sources of the report include the files of the National Archives of Latvia, the Latvian State Historical Archive fund No. 6455 (Camp of Interned Polish Officers), fund No. 2574 (Political Department of the Ministry of Foreign Affairs), as well as the diary (1939–1940) of the former Polish Army Sergeant Marian Zawilo, which includes information about internment in Latvia and life in the camp in Liepāja.

Noziedzības atspoguļojums laikrakstā “Rēzeknes Ziņas” (1942–1944)

Kaspars Strods
Daugavpils Universitāte

Noziedzība jebkurā vēstures periodā ieņēmusi būtisku lomu cilvēku ikdienas dzīvē. Arī Otrā pasaules kara laikā šī tēma nezaudēja savu aktualitāti, tostarp nacistu okupētajā Latvijas teritorijā. Periodiski tādi krimināla rakstura notikumi kā zādzības, spekulācija, slepkavības u. c. nokļuva arī dažādu preses izdevumu publikācijās.

Viens no lielākajiem nacistu okupācijas periodā iznākušajiem periodiskajiem izdevumiem Latgalē bija laikraksts “Rēzeknes Ziņas”. Lai gan šis izdevums, tāpat kā daudzi citi informācijas avoti, nacistiem galvenokārt kalpoja kā propagandiska satura informācijas izplatīšanas līdzeklis, tomēr tajā nereti publicēja arī dažādus sabiedriskus, kultūras, saimnieciskus u. c. rakstus. Periodiski tika atspoguļoti krimināla rakstura notikumi. Šāda informācija atklāja gan iedzīvotāju ikdienas dzīves problēmas (pārtikas, finanšu līdzekļu, izglītības trūkumu u. c.), gan tiesībsargājošo iestāžu darbības aspektus u. c.

Raksta mērķis ir analizēt laikrakstā “Rēzeknes Ziņas” pieejamo informāciju par noziedzību laika posmā no 1942.–1944. gadam.

Reflection of Crime in the Newspaper *Rēzeknes Ziņas* (1942–1944)

Kaspars Strods

Daugavpils University

Crime has played an important role in people's everyday lives in any period of history. Also during the Second World War, this topic did not lose its topicality, including in the Nazi-occupied territory of Latvia. Periodically, criminal events like burglaries, black-marketeering, murders etc. were mentioned in various press publications.

One of the largest newspapers in Latgale during the Nazi occupation was the newspaper *Rēzeknes Ziņas*. Although this newspaper, like many other sources of information, served for Nazis mainly as an instrument for disseminating propaganda, often it also published various social, cultural, economic, etc. articles. From time to time, the newspaper published information about criminal events. Such information revealed the problems of everyday life (lack of food, financial and educational problems, etc.), and aspects of the work of law enforcement authorities, etc.

The aim of the article is to analyse information about crime in 1942–1944 available in the newspaper *Rēzeknes Ziņas*.

Nacionālie partizāni vai nelegālisti: Haralds Ģederta grupas piemērs Valmieras rajonā (1951–1955)

Reinis Ratnieks
Latvijas Universitāte

Referātā pievērsta uzmanība nacionālās bruņotās pretošanās kustības dalībnieka definēšanas problēmai, kas līdz šim Latvijas vēstures zinātnē skarta tikai virspusēji. Ņemot vērā dažādos iemeslus cilvēku nonākšanai pagrīdes stāvoklī un daudzveidīgos viņu tālākās darbības veidus, ir konstatējams, ka līdz šim Latvijas vēstures zinātnē izvirzītais skaidrojums, saskaņā ar ko par nacionālajiem partizāniem uzskatāmi vietējie iedzīvotāji, kas bruņotu vienību sastāvā cīnās pret okupācijas spēkiem, ir pārāk vispārīgs un praksē lielākoties ļauj viegli identificēt tikai aktīvo un uzbrūkošo partizānu kopumu. Tajā pašā laikā, piemēram, pasīvu partizānu grupu gadījumā nereti trūkst kritēriju, lai tās atšķirtu no grupām un indivīdiem, kas nav saistāmi ar nacionālo bruņoto pretošanos.

Kā piemērs aplūkotajai problēmai izmantota 20. gadsimta 50. gadu pirmajā pusē Valmieras rajonā pastāvējusī Haralds Ģederta nelegālistu grupa, kuras dalībnieki bija saistīti ar nacionālajiem partizāniem, taču grupas darbība neietvēra pretošanos padomju okupācijas režīmam.

Referāta mērķis ir analizēt nacionālās bruņotās pretošanās kustības dalībnieka definēšanas problemātiku Latvijas vēstures zinātnē, izmantojot par piemēru H. Ģederta grupu. Referātā tiks veikta nacionālo partizānu līdzšinējo definēšanas mēģinājumu analīze Latvijas historiogrāfijā, pētītas tajos pastāvošās problēmas un piedāvāti iespējamie risinājumi. Izmantojot Latvijas Nacionālajā arhīvā pieejamos Latvijas PSR Valsts drošības komitejas dokumentus, kā arī laikabiedru atmiņas, tiks vispārīgi aplūkoti H. Ģederta grupas darbība un raksturots tās tips, vadoties pēc referātā piedāvātajiem kritērijiem nacionālo partizānu un nelegālistu atšķiršanai.

National Partisans or Illegals: The Example of Haralds Ģederts Group in Valmiera District (1951–1955)

Reinis Ratnieks
University of Latvia

The paper focuses on the problem of defining members of the national armed resistance movement, which has been touched upon only briefly in the contemporary research of Latvian national partisan struggles. Depending on the various reasons why people found themselves in an underground state and different types of their activities, it can be asserted that the explanation given so far in research works on the Latvian national partisan struggles, referring to national partisans as locals who formed armed groups and fought against the occupying forces, is too general and in practice for the most part helps to identify only active and attacking partisan units. At the same time, in the case of passive partisans, often there is a lack of established criteria to distinguish them from groups and individuals who were not linked to the national armed resistance.

Haralds Ģederts' illegals group that existed in Valmiera District in the first half of the 1950s is viewed as an example of the above problem. Group's members had been previously linked with national partisans, but the group's activities did not involve anti-Soviet resistance.

The aim of the paper is to study the problem of defining members of the national armed resistance in the historiography of Latvia, using H. Ģederts' group as an example. The paper looks at the attempts to define national partisans so far in the published Latvian studies, describe the main problems of these attempts and possible solutions. Using the documents of the State Security Committee of the Latvian SSR available in the National Archives of Latvia, as well as memories of contemporaries, H. Ģederts' group will be studied and classified according to criteria proposed in the study for distinguishing national partisans from simple illegals.

Ieskats 1. Valmieras robežsargu bataljona darbībā no 1991. līdz 1994. gadam

Viesturs Rasnācis
Latvijas Universitāte

Līdz ar Latvijas Republikas neatkarības atgūšanu tās nosargāšanai bija nepieciešami savi bruņotie spēki, tāpēc paralēli Zemessardzei tika izveidoti Aizsardzības spēki, no kuriem skaitliski vislielākā vienība bija Robežsardzes brigāde. 1. Valmieras robežsardzes bataljona izveidē un darbībā atspoguļojās tā laika Latvijas bruņoto spēku attīstība un grūtības, kas neaprobežojās tikai ar Robežsardzes brigādes spēkiem.

Pētījumā sniegts ieskats bataljona izveidē un darbībā, kā arī apgādē, bruņojumā, sastāvā un problēmās tā pastāvēšanas sākumposmā, kas, salīdzinot ar pārējiem Robežsardzes brigādes bataljoniem, ļāva gūt plašāku ieskatu vienības attīstībā, kā arī mūsdienu Latvijas bruņoto spēku vēsturē kopumā.

Pētījums izstrādāts, izmantojot tradicionālās vēstures zinātnes pētniecības metodes. Analizējot arhīva materiālus, preses avotus un memuārus, to kritiskai izvērtēšanai un ticamākas informācijas iegūšanai tika izmantota salīdzinošā metode. Salīdzinot 1. Valmieras robežsargu bataljona sastāvu, apgādi, bruņojumu, u. tml., pielietota kvantitatīvā metode, kas, salīdzinot konkrētus skaitļus ar citiem Robežsardzes bataljoniem, ļāva labāk izprast vienības attīstību ilgtermiņā.

The 1st Valmiera Border Guard Battalion: Insight into Its Activities from 1991 to 1994

Viesturs Rasnacis
University of Latvia

With the restoration of the independence of the Republic of Latvia it required the Armed Forces of its own to safeguard its freedom, therefore, in parallel with the National Guard, the Defense Forces of Latvia were formed, the largest unit of which was the Border Guard Brigade. The formation and service of the 1st Valmiera Border Guard Battalion reflected the development and difficulties of the Latvian Armed Forces of the time, which were not limited just to the forces of the Border Guard Brigade.

The study provides an insight into the establishment and service of the battalion, as well as the supply, armament, and composition of those serving and problems at the beginning of the unit's existence, which, compared with other battalions of the Border Guard Brigade, allow for a greater insight into the development of the unit, as well as into the history of contemporary Latvian Armed Forces in general.

The study has been elaborated using traditional methods of historical science research. In the analysis of archival materials, press sources, and memoirs, the comparative method of history was used for critical evaluation and to obtain the most reliable information. The quantitative method has been applied to the composition, supply, armament etc. of the 1st Valmiera Border Guard Battalion; when comparing certain figures with those pertaining to other Border Guard battalions, it allowed for a better understanding of the long-term development of the unit.

Starptautiskā konference
“Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi VII”
 Valmieras muzejs, 2021. gada 12.–13. novembris

International Conference
“Scholarly Readings of Young Historians VII”
 Valmiera Museum, 12th–13th November 2021

Piektdiena, 12. novembris (Friday, November 12)

8.30	Reģistrēšanās konferencei (Conference Registration)	
9.00	Konferences atklāšana (Opening Ceremony):	
	<p>Ričards Gailums Valmieras novada pašvaldības priekšsēdētāja vietnieks attīstības, sadarbības un sociālajos jautājumos/ Valmiera Municipality Council Deputy Chairman for Development, Cooperation and Social Affairs</p> <p>Gvido Straube (<i>Dr. hist., profesors</i>) Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūta direktors/ Director of the Institute of Latvian History, University of Latvia</p> <p>Kristīne Beķere (<i>PhD</i>) Rakstu krājuma “Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi VI = Scholarly readings of Young historians VI” zinātniskā redaktore un sastādītāja/ Scientific editor and compiler of the collection of articles “Scholarly readings of Young historians VI”</p> <p>Laura Bužinska Latvijas Jauno zinātnieku apvienība, valdes locekle/ Association of Latvian Young Scientists, Board Member</p>	
Session I – Eva Eihmane (<i>Dr. hist.</i>)		
9.30	Beāte Orlova	Livonijas kara kā Dieva soda interpretācija Baltazara Rusova Livonijas hronikā (1578–1584) Interpretation of the Livonian War as God’s Punishment in Balthasar Russow’s <i>Chronica der Provinz Lyfflandt</i> (1578–1584)
9.45	Justina Šumilova	Baznīca un sabiedrība Vilkijas draudzes teritorijā laikā no 16. gadsimta otrās puses līdz 17. gadsimta beigām Church and Society in Vilkija Parish from the Second Half of the 16 th Century to the End of the 17 th Century
10.00	Elis Pärn	Baltvācu muižniecības aizmirstās koka muižas un to izpētes perspektīva. Arhitektūras rokasgrāmatas un traktāti Igaunijā 1700.–1850. gadā Forgotten Wooden Manor Houses of Baltic German Nobility and Their Research Perspectives. Architectural Handbooks and Tractates in Estonia during 1700–1850

10.15	Nijolė Vailionytė	Bērnu neesamības fenomena izpēte Lietuvā: no avotiem līdz zinātniskiem pētījumiem The Childlessness Phenomenon Research in Lithuania: From Sources to Scientific Studies
10.30	Discussion	
11.00	Break	
Session II – Kristīne Beķere (<i>PhD</i>)		
11.30	Dominykas Juskys, Rasa Zozaite	Lietuvas un Baltkrievijas neatkarības pasludināšana 1918. gadā: salīdzinoša analīze Declaration of Independence of Lithuania and Belarus in 1918: A Comparative Analysis
11.45	Alberts Rokpelnis	Lielās depresijas ietekme uz šlāgeru izdevējiem Rīgā (1929–1933) The Impact of the Great Depression on Hit-Music Publishers in Rīga (1929–1933)
12.00	Evaldas Vilkončius	Inženiera un arhitekta Kārļa Reisona projektētās ēkas Lietuvas mazpilsētās Architecture of the Buildings Designed by Engineer-Architect Karolis Reisonas in Smaller Lithuanian Towns
12.15	Akvilė Kabašinskaitė	Francijas Komunistiskās partijas laikraksta “ <i>L’Humanité</i> ” viedoklis par Lietuvu 1944.–1948. gadā View on Lithuania of the French Communist Party’s Newspaper <i>L’Humanité</i> , 1944–1948
12.30	Rita Ļeģčiļina-Broka	Baltijas Tekstilmākslas skola. Latvijas, Lietuvas un Igaunijas tekstilmākslas salīdzinājums ainavas attēlojuma kontekstā Baltic Textile Art School. Comparative Analysis of Landscape Representation in Latvian, Lithuanian and Estonian Textile Art
12.45	Miglė Lapėnaitė	Sieviešu loma bruņotajos konfliktos: pagātnē un šobrīd Women’s Roles in Armed Conflicts: Past and Present
13.00	Discussion	
13.30	Lunch break	
Sesija III – Mārtiņš Mintaurs (<i>Dr. hist.</i>), Andris Levāns (<i>Dr. hist., profesors</i>)		
14.00	Liberta Stoma	Viduslaiku Rīgas pilsētībūvniecība un arhitektūra Ritās Zandbergas skatījumā Urban Planning and Architecture of Medieval Riga through the Prism of Rita Zandberga
14.15	Rūta Bruževica	Hanzas vēsture Latvijas muzejos kopš 1991. gada Hanseatic History in Latvian Museums since 1991

14.30	Anna Anita Cīrule	Ikdienas dzīve kā pētniecības pieeja pilsētu vēstures izpētē: Jūliusa Dēringa un Jelgavas piemērs Everyday Life as a Research Approach in the Study of Urban History: The Example of Julius Döring and Jelgava
14.45	Ieva Kalniņa	Kokles modernizācija Latvijā starpkaru periodā Modernisation of the <i>kokle</i> in Latvia during the Interwar Period
15.00	Diskusija	
Sestdiena, 13. novembris (Saturday, November 13)		
9.45	Reģistrēšanās un konferences otrās dienas atklāšana: Iveta Blūma Valmieras muzeja direktore	
Sesija IV – Gvido Straube (<i>Dr. hist., profesors</i>), Anita Čerpinska (<i>Dr. hist.</i>)		
10.00	Marina Solovjova	Naudas sistēma viduslaiku Livonijā (15. gs. – 16. gs. vidus): strīdu objekts vai zemju saliedēšanas līdzeklis? Monetary System in Medieval Livonia (15 th to Mid-16 th Century): A Source of Conflicts or a Land Consolidation Instrument?
10.15	Margarita Novikova	Rīgas arhibīskapijas domkapituls un koadjutora jautājums 1555.–1557. gadā The Cathedral Chapter of Archbishopric of Riga and the Issue of Coadjutor in 1555–1557
10.30	Justīne Fišere	Rīgas cunftu emblemātikas sākums: amatu zīmogu piemērs, 16. gadsimts – 17. gadsimta pirmā puse Beginning of the Riga <i>Zunft</i> Emblematics: An Example of Craft Seals, 16 th Century – First Half of the 17 th Century
10.45	Vitālijs Varnakovs	Ukraiņu kazaki Latvijas teritorijā poļu-zviedru 1600.–1611. gadu karā: ziņas par lomu karadarbībā Ukrainian Cossacks in the Territory of Latvia during the Polish-Swedish War of 1600–1611: Data on the Role in the Warfare
11.00	Edvards Seliška	Latgales (Poļu Inflantijas) muižniecības (šļahtas) politiskā darbība Žečpospoļitā pēc iekļaušanas Krievijas sastāvā un līdz Žečpospoļitas III dalīšanai (1772–1795) Political Activity of the Latgale (Polish Livonia/Inflanty) Nobility (<i>szlachta</i>) in Polish-Lithuanian Commonwealth (Rzeczpospolita) after Its Incorporation into Russia and until the Third Partition of Poland (1772–1795)
11.15	Jānis Stepiņš	Angļu tirgotāju darbības ierobežojumi Rīgā 18. gadsimtā Restrictions on English Merchants in Riga in the 18th Century

11.30	Diskusija	
12.00	Pusdienu pārtraukums	
Sesija V – Ginta Ieva Bikše (<i>Mg. hist., LU doktora grāda pretendente</i>)		
13.00	Marika Selga	Latvijas pārstāvniecības ASV darbības pirmais posms (1921–1923) The First Years of Latvian Representation in the United States (1921–1923)
13.15	Zane Rozīte	Latvijas akadēmiski izglītoto sieviešu apvienība: Sabiedriski-tiesiskās komisijas darbības piemērs (1929–1940) The Latvian Association of Academically Educated Women: An Example of Public-Legal Committee's Activities (1929–1940)
13.30	Rūdolfs Rubenis	Vācbaltiešu sociālpolitiskās aktivitātes Latvijas Politiskās pārvaldes redzeslokā (1929–1934) Baltic German Social Political Activities as Viewed by the Latvian Political Department (1929–1934)
13.45	Milana Drugoveiko	Konstantīna Jezovitova (1893–1946) darbības atspoguļojums Latvijas Nacionāla arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumentos Reflection of Activities of Konstantin Jezovtov (1893–1946) in the Documents of the Latvian State Historical Archives, National Archives of Latvia
14.00	Diskusija	
14.45	Pārtraukums	
Sesija VI – Uldis Neiburgs (<i>Dr. hist</i>)		
15.00	Kristiāna Višņakova	Poļu internēto karavīru ikdiena Latvijā 1939.–1940. gadā: Liepājas poļu instruktoru un kareivju nometnes piemērs Everyday Life of Polish Interned Soldiers in Latvia in 1939–1940: An Example of the Camp of Interned Polish Instructors and Soldiers in Liepāja
15.15	Kaspars Strods	Noziedzības atspoguļojums laikrakstā “Rēzeknes Ziņas” (1942–1944) Reflection of Crime in the Newspaper <i>Rēzeknes Ziņas</i> (1942–1944)
15.30	Reinis Ratnieks	Nacionālie partizāni vai nelegālisti: Haralda Ģederta grupas piemērs Valmieras rajonā (1951–1955) National Partisans or Illegals: The Example of Haralds Ģederts Group in Valmiera District (1951–1955)
15.45	Viesturs Rasnacis	Ieskats 1. Valmieras robežsargu bataljona darbībā no 1991. līdz 1994. gadam

		The 1 st Valmiera Border Guard Battalion: Insight into Its Activities from 1991 to 1994
16.00	Diskusija	
16.30	Konferences slēgšana: Alberts Rokpelnis	